

Žetev in turistična sezona

Letošnje poletje, kar sončno in turistom naklonjeno, je bilo vsaj doslej milo tudi žitu, ki se je pozlatilo in še kar suho dočakalo žetev. Vroče je žanjcem, vroče turistom, vroče pa bi moralo biti tudi vsem nam, kljub temu da je čas počitnic in oddihov. Kajti stabilizacija se mora poznati tudi v poletnih mesecih. Ne moremo je konservirati ali pa poslati na oddih na Jadran. Naslovi dnevnega časopisja pa, kot bi dišali po nečem podobnem. Investicijskih apetitov si še vedno nismo potešili, še vedno bi dražili najrazličnejše proizvode poljubno, kot da bo to rešilo katero od naših globljih gospodarskih težav. Delegati v zveznih, republičkih in pokrajinskih zborih opozarjajo: rast življenjskih stroškov se je v prvi polovici tega leta povečala za 22,4 odstotka, medtem ko se je izvoz na konvertibilno področje zmanjšal v istem času za 9 odstotkov! Številki sta močno v nasprotju z vsemi resolucijami, ki smo jih sprejeli! Sprejemamo pakete ukrepov, v časopisnih rubrikah, kjer naj bi pisali o odgovornosti za številne nepravilnosti, pa najpogosteje prebiramo o manjših gospodarskih prestopkih in kriminalcih. Tudi na seji zveznega odbora skupščine SFRJ za proračun federacije so ugotavljali, da doslej še nihče ni odgovarjal zaradi neuresničevanja sklepov in dogovorov o gospodarski politiki. Zapostavljamo dinar, poslušamo nezakonito in se delamo, kot bi ne vedeli, da samoupravljanje ne pomeni sprejemanja ukrepov, ki nikogar ne obvezujejo, ampak vse, kar delamo in s delom

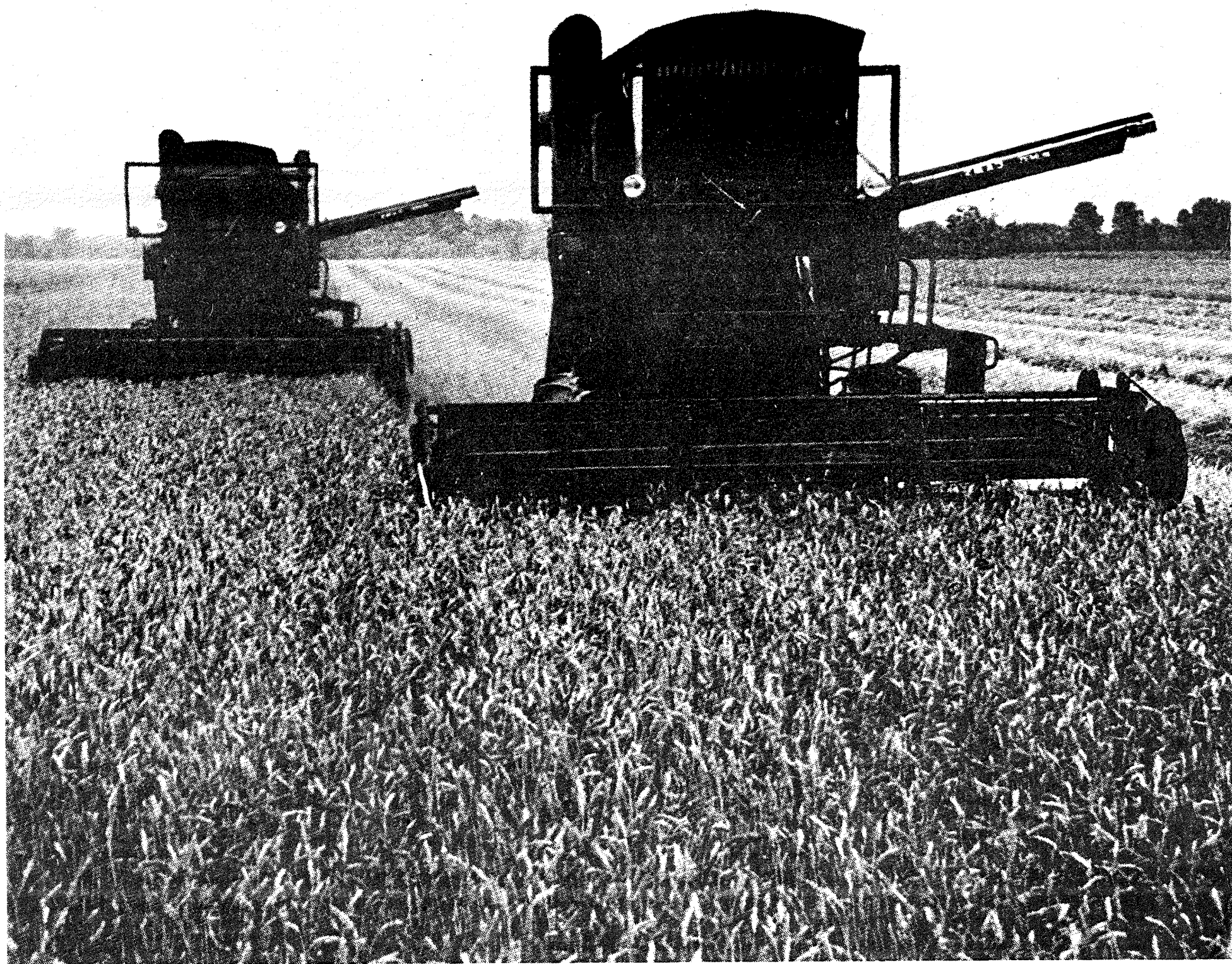
požanjemo. Ena krčitev potegne za seboj drugo, krivda se kot snežena kepa vala od enega do drugega in se veča...

Komaj so se razkadili pomladanski oblaki in je nastopila poletna pripeka, smo si začeli meti roke. Devize bodo v potokih drle s turisti na naše prelepo morje. Toda kaj hitro se je pokazalo, da stare turistične slabosti niso presežene, kljub temu da zanje verno že nekaj let. Malo in predrago prodajamo turistične storitve, pa še tega ne počnemo z nasmeškom.

Bo žito, ki ga bodo te dni do kraja poželi, doseglo primerne cene, bomo kaj ukrenili, da spravimo železnice iz zagat, bomo imenovali zunanjetrgovinska predstavništva, ki nam delajo izgube v ozihi? Morali bomo! Nič ne de, če je poletje, nič ne de, če nam je še tako vroče. Bolj bogate družbe, kot je naša, se v tem svetovno hudem gospodarskem položaju odločajo za takšne ukrepe, ki jim stiskajo pasove, pa bi si mi zatiskali oči pred težavami, ki smo samoupravna socialistična družba, ki nimamo nad sabo nikogar, ki bi nam krojil usodo?!

In mogoče v razmislek še tole: vsi pa ne delajo slabo, vsi se ne obnašajo nestabilizacijsko. Zato so lahko prav ti dvakrat ogorčeni, kajti njihov trud, prizadevnost in uspehi se zmanjšujejo s slabim in neodgovornim delom tistih, ki še vedno mislijo, da bodo »že kako, še vedno živeli na kredit«.

B. Ž. J.

Pregovor, da bomo želi tisto, kar smo sejali, nič več prav ne drži. Sejemo dobro, pa pride slabo vreme. Ni rezervnih delov za kombajne... Dogovorimo se najbolje, izvajamo pa pogosto le na papirju... Nove pridobitve, novi delovni uspehi, ki smo jih veseli oznanjali ob dnevu borca, ne bi smeli čakati le praznikov, ne bi smeli biti le v člankih različnih prazničnih števil naših časopisov. V tem stabilizacijskem boju razveseli prav vsaka vest o delovnem uspehu, še zlasti pa vest o požrtvovalnosti in tovarištvu, kakršne prihajajo te dni iz revirskih rudnikov, ko se rudarji bojujejo za vsako novo tono premoga.

Občani SR Slovenije!

Udeležite se osrednje proslave 40-letnice vstaje slovenskega naroda z odkritjem spomenika Edvardu Kardelju, ki bo v torek, 21. julija 1981, ob 20. uri na Trgu revolucije v Ljubljani. Na proslavi bo govoril predsednik predsedstva SFRJ Sergej Kraigher.

Predsedstvo RK SZDL Slovenije

Iskrene čestitke

V imenu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in v svojem imenu pošiljam borcem NOB in vsem delovnim ljudem ter občanom SR Črne gore iskrene čestitke ob 13. juliju - dnevu vstaje črnogorskega naroda.

Borci naše republike vam želimo ob 40-letnici vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti nadaljnje uspehe pri krepitvi samoupravnih socialističnih odnosov in materialne osnove naše družbe. Titova izročila so nam vsem osnova skupnemu boju za napredek socialistične domovine, za enakopravnost narodov in narodnosti, za utrjevanje bratstva in enotnosti ter za odločen boj proti vsem sovražnikom socialistične samouprave in neuvrščene Jugoslavije.

Za republiški odbor
ZZB NOV Slovenije
Janez Vipotnik

Stabilizacija že, toda kakšna

Odmev na Udarniško delo nas je kalilo, 12. št. TV-15 in Jeza nad nemoralo, 11. št. TV-15

Tovariš Srečko Šorli je v omenjenem prvem sestavku nanizal celo vrsto nepravilnosti današnjega časa in v zvezi s takratnim nesebičnim prostovoljnim delom z idealizmom in podvojeno silo tistih, ki smo občutili grozote vojne. Nihče ni takrat pomislil na plačilo za delo. Nismo poznali ne prostih sobot in ne nedelj. Delali smo po dvanajst in več ur, z ramo ob rami, možje, žene, mladina, delali smo za boljši jutri nas vseh in ne za nepošteno razliko. Nihče ni razmišljal o dnevnih in potnih stroških brez odgovornosti tistih, ki jim je danes vseeno, v čigav žep sežejo in jim je družbena lastnina postanska stvar.

Tudi pozneje, ko sem bil v delovnem razmerju v Krajevem podjetju (kovačnici) kot poslovodja, nismo štedili s svojimi močmi in ne s sposobnostmi svoje stroke. Poleg vsega sem bil še inkasant in nabavljalec. Da ni bilo treba višati cen storitvam, smo delali po dvanajst ur dnevno. Podjetje je poslovalo brez izgub, celo s presežkom. Vodilo sta bili stroga varčnost in poštenost.

Velja omeniti takratno preskrbo s hrano; k živilskim kartam je bilo namreč treba še precej dokupiti, da je bilo dovolj kruha za otroke. Za malico je bil le skopo odmerjen kosček kruha brez dodatkov. Kako pa je danes po delovnih organizacijah? Obvezna kavica, če je treba tudi za drage devize, čeprav bi jih lahko porabili za prepotrebna zdravila. Potem pa še dodatni topli obrok - pravi obed!

Bilo nam je v zadoščenje, da smo z marljivim delom s skupnimi napor napredovali. Zato se strinjam s tovarišem Šorliem, ki piše o naši klavni stabilizaciji. Vse več je nakopičenih slabosti, zlasti v zvezi z varčevanjem, ki pa jih žal najbolj občuti najnižji sloj delovnih ljudi. Dokler bomo iskali edini izhod iz stiske v preteklosti, ne da bi dejansko umno gospodarili od vrha navzdol, bodo težave gospodarstva vse večje. Vsak pomisli na razlike v osebnih dohodkih in na nepravilnosti med odgovornimi, o nalogi, o čemer se ni nikdar govorilo med narodnoosvobodilnim bojem. Tovariš Tito je obsojal vse tisto, kar je ostalo na papirju in v obljubah. Zamisliti bi se morali ob ostri kritiki velenjskih borcev (11. št. TV-15) glede nepravilnosti v škodo družbe in neposrednih proizvajalcev, ki najbolj občutijo breme stabilizacije.

Razsopišništvo traja že 35 let, odgovornosti do družbene lastnine ni, po drugi strani pa se vsako leto samovoljno povišuje odtegljaje za prispevke in samoprispevke v skladu s krivično nizkimi cenami, od bornih pokojnin, s katerimi se bojujemo v draginji, ki presega že vse meje poštenja.

Med NOB je bil lačen partizan obsojen na smrt, če je ukradel krompir. Kaj vse pa si danes odgovorni upajo storiti v škodo družbe?! Potuho imajo, saj so kazni tako nizke in brezpravne.

Žal vse kritike prizadetih, poštenih in delovnih ljudi, celo borcev nič ne zaležejo in naletijo na gluha ušesa. V govorih pa je vse rožnato. Nikakor ne smemo biti ravnodušni na opozorilo tovariša Nestla Žganka: »Nasprotniki našega sistema socialističnega samoupravljanja pa previdno, vendar vztrajno rovarijo. Tudi med nami so.«

Poglavje zase so v naši družbi privatni zidarski mojstri in njihove nerazumljive vse višje cene, ne da bi s prstom mignili. Brezvestno odirajo, neodgovorno do tistega, ki si hoče ob visokih cenah gradbenega materiala

ustvariti lasten dom s pritegovanjem pasu. Pa ni nikogar, ki bi tem oderuhom stopil na prste in brzdal pohlep po bogastvu.

Po drugi strani pa iščemo samoprispevke, ki se brez vednosti prizadetega višajo, od skromnih pokojnin, s katerimi ob smešno nizkih povišicah le še životarimo iz dneva v dan.

JOŽE ŠČEK
Ljubljana

Ali bo Maribor ostal brez spomenika generalu Rudolfu Maistru?

Dne 22. aprila 1981 dopoldne je bila v Mariboru na Pobrežju slovesna otvoritev osnovne šole, poimenovane po borcih prostovoljcih za severno mejo 1918/19 in je bil hkrati ob vhodu v šolo odkrit relief - figuralka, ki predstavlja generala Rudolfa Maistra med svojimi borci. Že na tem mestu naj omenim, da je bil tak skromen relief postavljen že v predvojni Jugoslaviji v Mariboru blizu mestnega središča, v smeri proti mestnemu parku.

Na proslavi smo bili vabljeni še živeči takratni borci. Zbralo se nas je približno 300 od nekaj nad 1200 še živečih.

Govori predstavnikov občine, kulturne skupnosti in gradbenega odbora, ki je vodil zidanje te šole, so predstavili zasluge generala Rudolfa Maistra. Predsednik RO Zveze borcev - prostovoljcev za severno mejo 1918/19 Lojze Ude iz je podrobneje opisal potek raznih razprav o pripravi spominov na tisti čas, posebej o namenu dati osvoboditelju Maribora zaslužen, primeren spomenik, do česar pa ni prišlo. Poudaril je, da je bil celo odstranjen doprni kip tega tako zasluženega moža, ki je stal v avli mestne občine že v predvojni Jugoslaviji, med okupacijo pa je bil skrit na nekem podstrešju. Iz avle so ga odpeljali ob 60-letnici osvoboditve Maribora v Šentilj in ga tam postavili pred osnovno šolo. Ta nerazumljiv dogodek je močno prizadel vse Maistrove borce.

Mnogo smo pisali in brali o spomeniku generalu Rudolfu Maistru v našem časopisu. Borci smo stalno zahtevali, da se vendar postavi osebni spomenik osvoboditelju Maribora v središču mesta, najbolje pred rotovžem ali pred Narodnim domom.

Znani pisatelj Tone Svetina je v št. 48 mariborskega tednika »Sedem dni« z dne 29. 11. 1977 med drugim napisal tole: »Da, Maister se je boril s svojimi borci, vendar, žal ta boj ni bil nek celotne fronte. Koroška bi bila takrat naša, če bi ljubljanska buržoazija sledila generalu Maistru, izvedla mobilizacijo in poslala čete na sever. Koroško smo izgubili zaradi ljubljanske buržoazije, zaradi njihove neodločnosti. Med njimi je manjkalo v Ljubljani še en Maister, pa bi se dogodki obrnili drugače. O Maistru mislim najlepše. Bil je eden največjih slovenskih mož tistega časa. Njega, Malgaja in druge sem vedno občudoval. Vi-

soko ga cenim tudi kot pesnika, predvsem pa je bila genialna njegova poteza osvoboditve Maribora. V danem trenutku je storil, kar je bilo treba. K meni ne bi bilo mogoče danes hoditi sem na Gorenjsko, če njega ne bi bilo, pa tudi ne bi imeli po kaj priti. Maister je novembra 1918 edini vedel, kaj je treba storiti. Moral je hitro udariti. Bil je velik vojak. Vedel pa je, da Nemci niso majhni sovražniki. Sramota je, da v Mariboru nima Maister postavljenega spomenika.«

Mariborski študentje so na Partizanski cesti že leta 1978 pobirali podpise z zahtevo, da se postavi Rudolfu Maistru dostojen spomenik. Tudi ta lepa gesta narodno zavedne mladine ni pomagala nič pri rešitvi te zadeve.

Pokazalo se je, da se javnost v Mariboru vse premalo zaveda, kaj pomeni za Slovenijo in s tem za Jugoslavijo general Rudolf Maister. Maribor do danes ni sledil zgledu Kamnika, kjer so postavili njemu na preglednem kraju dostojen spomenik že pred leti. In še to:

V šolskih učbenikih je le nekaj vrstic napisanih o tistem času, zato naša mladina malo ve o takratnih usodnih dogodkih za slovenski narod.

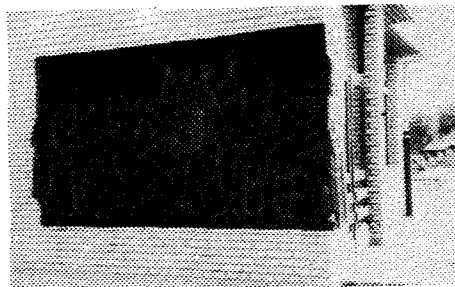
Neizpodbitno je zgodovinsko dejstvo: brez generala Rudolfa Maistra in njegovih borcev ne bi stala tako veličastna osnovna šola na Pobrežju, ne bi bilo v središču Maribora spomenika revolucije, ne bi izhajal v Mariboru »Večer«. Slovenske gorice, Dravska dolina, Pomurje in Mežiška dolina ne bi bile v Jugoslaviji. Tod bi se šopirili oholi Nemci, nas Slovence pa izgnal, saj je hotela Avstrija takrat vso Spodnjo Štajersko tja do Brežic, kar dokazuje tudi spominska plošča na veliki uri na graškem hribu v Gradcu.

Edvard Kardelj je dejal na 1. kongresu Ljudske fronte Jugoslavije, 5. septembra 1945: »Brez narodnoosvobodilne fronte ne bi bilo Jugoslavije.«

Te besede veljajo v celoti za dogodke leta 1918 v Mariboru! Tako rečemo borci! Po Spodnjem Štajerskem imamo polno spomenikov v čast zaslužnim padlim partizanskih poveljnikov in še jih odkrivamo. Največji slovenski mož onega časa pa je še vedno brez njega tam, kjer je general Rudolf Maister z odločno gesto zagotovil za večne čase usodo Maribora in vsega slovenskega ozemlja ob severni slovenski meji.

Poleg generala Rudolfa Maistra pa je treba ovekovečiti tudi spomin še na dva moža, to je Franja Malgaja in Evalda Vračka.

Če ne bi bilo Malgaja, ne bi imeli v Jugoslaviji kosa slovenske Koroške, to je Mežiške

Reliefna skulptura šestnajstih borcev za severno slovensko mejo z generalom Maistrom na osnovni šoli »Borci za severno mejo« na Pobrežju v Mariboru, ki so jo odkrili 22. aprila letos.

doline z Ravnami, Prevaljami in Črno. Tu je Franjo Malgaj nastopal ne le kot vojak, temveč tudi kot diplomat in organizator. Takoj po prihodu v ta del Koroške je sestavil seznam vseh zavednih občanov, postavil tu slovenske župane, zaprisegel nove orožnike, nemške oziroma nemčurske zagrizence je interniral ali pozval, da so odšli iz teh krajev in napravil povsod red in mir. Tako so ti kraji postali čisto slovenski, in zato tudi ni bil določen zanje plebiscit. Dal je ta junak tudi svoje življenje za slovensko Koroško.

Celjani, ki smo bili prvi v stiku z Rudolfom Maistrom, ko je bil on še v Celju, kjer je pred prvo svetovno vojno služil vojaški rok, zbiral okrog sebe nas mlade srednješolce v tajnem shajališču v takratni Zvezni tiskarni v Celju in nas utrjeval v narodni zavesti, smo bili še posebej vezani na Maistra, s pesniškim imenom Vojanov. Z Malgajem pa je del nas Celjanov odšlo že 6. novembra 1918 na Koroško. Naša celjska organizacija je že lani predlagala skupščini Ravne, da preimenuje ta kraj, ki spominja na nemško graščino Ebenstain, v kraj Malgajevo. Do danes nismo sprejeli odgovora na ta naš predlog.

Za župnika Evalda Vračka, Maistrovega sodelavca, o katerem je TV-15 dne 18. 12. 1980 objavil daljši spominski zapis, pa smo Celjani lani predlagali krajevnim skupnostim Šentilj-Ceršak, da vzida v župnišču spominsko ploščo za tega tako zasluženega moža. Tudi od tam nismo prejeli do danes nikakega odgovora.

To vse nam je nerazumljivo! Veliki slovenski pisatelj in pesnik Ivan svojih zaslužnih mož, ni vreden svobode!«

Stališče nas borcev za severno mejo pa je: Dokler bo še živ kak borec, bo živa naša zahteva: Osebni spomenik generalu Rudolfu Maistru v središču Maribora! To smo dolžni zahtevati za našega takratnega voditelja, največjega slovenskega moža onih časov, pa za svoje mrtve Maistrove borce!

Prepričan sem, da se poraja v Mariboru generacija, ki bo pravilno ocenila velikanske zasluge tega moža za Slovenijo in s tem za Jugoslavijo, in če ne prej, pa vsaj ob 100-letnici osvoboditve Maribora bo stal zanj spomenik!

Dr. ERVIN MEJAK
Celje

Tudi mi mislimo tako

Pišem v zvezi z mnenji in stališči borcev v Velenju, ki so kritično spregovorili o problemih našega časa. Upravičeno si upam trditi da pri tem niso osamljeni, da smo z njimi vsi borci, ki vztrajamo, da bomo šli vedno po Titovi poti.

Vsi borci smo se razveselili predlogov, stališč in sklepov v zvezi s stabilizacijo. Vsi, ne le borci, vsi delovni ljudje so v tem času težav dokazovali, da odločno sledimo Titovi politiki. Ponosni smo, da nas je takšno sprejel tudi svet. Izkazali smo se močne, naši nasprotniki doma in v svetu pa šibke. Tudi letošnji 4. maj je šel mimo, dan, ki nas je po vojni najbolj prizadel, saj smo tega dne pred letom izgubili našega dragega Tita. Prepričan sem, da bo t dan postal trenutek, ko se bomo vsako leto dotaknili naše solidarnosti, dokazovali bratstvo in enotnost in še globlje doumeli te uresničevali zaprisego: Družo Tito, mi ti s kunemo!

Kaj je torej to, kar nas večino borcev vzne mirja in zaradi česar je bila ostra pravica borcev v Velenju? To so napake, ki se ne sme dogajati, napake, ki jih ni težko odpraviti, a vendar jih ne odpravljamo! Boli nas ker veliko izrečenega zvođeni. Stabilizacij bi lahko izvajali bolj učinkovito, če bi opravili vse načrtovano.

V časopisu sem prebral primer, da se porabi v Beogradu več goriva 7 odstotko osebnih službenih avtomobilov kakor 23000 privatnih osebnih avtomobilov. Drug primer je tovarna IMV Novo mesto. Ne moremo več jeti, da odhaja tovariš Levničnik na višje mesto, ko še niso razčisti računi s stotinami kupcev, ki so pred meseci in leti vložili denar, a še do danes niso prejeli odgovora, p tudi ne denarja, čeprav vemo, da so račun plačljivi v roku od 8 do 15 dni. Mislim, da l moral biti po naši ustavi tudi v teh primeri zaslužen. Borci pričakujemo pojasnilo v zvezi s tem, da ne bi dvomili ali nasledli različnih govoricam, ki pomenijo slabo luč za tiste, ki bi se morali zavzeti za prizadete.

Titove pobude se uresničujejo verjetno prepočasi in preveč »previdno«, premalo učinkovito. Včasih imamo vtis, da naj to urdijo le profesionalci med volonterji, ki desetletja nosijo breme v osnovnih organizacijah, ko navadno ne dobijo niti odškodnina za prevozne stroške.

Veliko bi lahko še zapisali, o čemer smo borci govorili na naših sejah. Čudimo se tu temu, da skoraj nihče ne odgovarja in ni kaznovan, ne kot član ZK in ne pred sodiščem, pred katero sta postavljena »goljufa« ki sta si denar pridobila z oglasi. Tudi pr vendar je v primerjavi s tovarno IMV, kjer na stotine prizadetih, to prava malenkost. Nekdo naj vendar glasno odgovori, da ne le več ogovarjanj in sumničenj. Prav tako žemo biti seznanjeni s tistimi, ki so ogoljufali družbo pri snemanju Dražgoške bitke. Ali vse končano ali je še v preiskavi?

JAKA KLINA
Jesenj

Indija in Pakistan – spodbudna znamenja zbližanja

Dvakrat je v nedavnem času indijska zunanjepolitična dejavnost obrnila nase pozornost svetovne javnosti. Prvič takrat, ko je prihod kitajskega zunanjega ministra v Indijo označil, da se začenja tajati led nezaupanja med državama, ki se je kopicil vse od himalajske vojne med njima leta 1962. Skoraj hkrati je vzbudila pozornost svetovne javnosti še druga pomembna poteza indijske zunanje politike, ki ni nič manj, po svoje še celo bolj pomembna kot pa poskus normalizacije odnosov s Kitajsko. Gre za uradni obisk indijskega zunanjega ministra v Pakistanu v prvi polovici junija meseca. Če je nekaj desetletij obstajala skoraj popolna ohladitev odnosov in mrtvilo v sodelovanju med Kitajsko in Indijo, pa je mogoče za odnose med Indijo in Pakistanom reči še dosti hujše označbe kot zgolj hladnost odnosov. Prvič gre za nerešeni spor okoli velike pokrajine Kašmir, ki traja že od nastanka neodvisnosti obeh držav, ki sta vse do leta 1947 sestavljala enotno kolonialno posest Velike Britanije na azijski podcelini. Kašmir je bil vzrok in povod prenekaterega spora med Indijo in Pakistanom v obdobju po letu 1947. Celo tri zaporedne vojne zaznamuje zgodovina v obdobju, odkar Pakistan in Indija obstajata kot neodvisni državi: v letu 1948, 1965 in pa 1971. Ne samo sporni Kašmir, tudi vrsta drugih stvari – verska trenja med muslimanskim Pakistanom in hindujsko Indijo, ki pa ima znotraj svojih meja največjo versko manjšino, kar jih obstaja na svetu – 90 milijonov muslimanov, ki so prenekaterikrat bili povod za hude verske boje, in podobno, je bilo vzrok, da sta deželi šli močno narazen v njuni mednarodni usmeritvi. Indija je pod Nehrujem postala ena izmed pobudnic in najbolj vnetih pripa-

dnic neuvrščene gibanja, medtem ko je Pakistan iskal zavetišče pod blokovskim dežnikom zahodnih sil kot član nekdanjih vojaških zvez CENTO in SEATO pakta, ki sta bila pod ameriškim pokroviteljstvom. Po vseh spremembah, ki so nastale v jugovzhodni Aziji in po razpadu vojaških regionalnih paktov, je Pakistan izbral neuvrščenost za svojo stalno mednarodno usmeritev in se tako z Indijo znašel v krogu iste velike mednarodne družine.

Ker gre za dve najpomembnejši deželi velikega prostora južne Azije, ki pa sta vstopili v mednarodno življenje močno obremenjeni z medsebojnimi spori in nesoglasji, ni čudno, da sta obe kaj hitro postale izredno privlačni za obe blokovski sili, ki sta skušali ves povojni čas na vse možne načine utrditi njuno navzočnost in položaj na jugu Azije. Odtod stalni napor Sovjetske zveze, da si čim bolj pridobi Indijo, kar ni bilo težko spričo izredno neugodnega položaja Indije med Kitajsko, s katero je bila v sporu, in Pakistanom, ki je orožje, dobljeno od ameriškega zaveznika, uporabil doslej edinole proti Indiji. Po drugi strani pa je zlasti po sovjetski vojaški intervenciji v Afganistanu, ki je približala sovjetske oborožene sile k območju Perzijskega zaliva, Pakistan postal nenadoma za Združene države še dosti pomembnejši zaveznik in tako rekoč v prvi bojni črti proti prodiranju Sovjetske zveze proti jugu.

Prav vsa ta dejstva pa kot da so azijskim narodom in še posebej indijskemu in pakistanskemu predo-

čila v najbolj živi podobi vso nevarnost nenehno stopnjevane blokovske konfrontacije, ki naj bi se odvijala prav prak hrbtov njihovih dežel. Odtod težnja tako Indije kot Pakistana, da se nekako izvijeta iz pretesnih klešč, ki jih pomenijo blokovska nasprotja. Ublažitev medsebojnih sporov, krepitev medsebojnega zaupanja in sodelovanja je vsekakor edina pot, ki po eni strani postavlja temelje za razvoj odnosov, na temelju enakopravnosti, na drugi strani pa krha konice blokovskih pritiskov in tekmovalnosti za vplivna območja na tako pomembnem prostoru, kot ga pomeni azijska podcelina.

Eden izmed ocenjevalcev sedanjega razvoja indijsko-pakistanskih odnosov se je spomnil pomembnih besed, ki jih je že dolgo tega, leta 1950, izrekel eden največjih politikov povojnega življenja Azije, indijski voditelj Nehru: »Sploh ne dvomim o tem, da morata Indija in Pakistan nujno imeti pristrčne, zelo pristrčne odnose, pa naj se le-ti uresničijo v bližnji ali pa v daljni prihodnosti. Ne morem reči, kdaj se bo to zgodilo, toda glede na naš skupni položaj in našo skupno preteklost ne moremo biti neprizadeti sosedji. Usojeno nam je, da imamo prijateljske odnose, čeprav jih utegnejo sem pa tja pretrgati razne sovražnosti. Prijateljstvo med nami je nujno, ker se naši interesi tako tesno prepletajo.«

Mogoče je napočil čas, ko naj bi se začele uresničevati besede Nehruja izpred tridesetih let.

Drago Košmrlj

Statut ni kriv

Oceno, ki pravi, da je socialistična zveza v zadnjih letih dosegla pomembne uspehe, je gotovo treba sprejeti. V številnih okoljih je prerasla svojo nekdanjo vlogo in se začela ukvarjati s skoraj vsemi vprašanji, ki zadevajo človeka. Spričo tega danes te organizacije tudi nihče več ne podcenjuje. To so potrdile tudi zadnje razprave.

Kljub vsemu pa je v socialistični zvezi še veliko neizkoriščenih možnosti. Nase bi morala prevzeti odgovornost za urejanje vseh človekovih potreb, za tako svojo nalogo pa marsikje še ni usposobljena. V številnih krajih še stoji ob strani družbenih dogajanj, zaradi česar se ustvarja pri ljudeh občutek nezaupanja in nemoči.

To se dogaja zlasti tam, kjer socialistična zveza o problemih razpravlja samo v izvršnih odborih, na predsedstvih, kjer stališča sprejema brez vsakršne poprejšnje široke razprave med ljudmi. Stanje je zelo različno, vseeno pa prevladuje mnenje, da je najslabše v mestnih krajevnih skupnostih, kjer te organizacije vse prepočasno spoznavajo posamezne probleme in kjer se še vedno zelo redko odločneje spoprimejo z vprašanji, ki človeka najbolj tiščijo.

Nerazumljivo je, da ta organizacija ponekod še danes dela čisto mimo potreb delegatov in delegacij. V socialistični zvezi pogosto razpravljajo o stvareh, ki niso na dnevnih redih delegatskih skupščin, ne spregovorijo pa o temah, ki so najbolj žgoče in o katerih bi morali sprejeti ustrezne odločitve. Prazni prostor bi politično delovanje niso samo v krajevnih skupnostih, marveč tudi v občinah in republikah. Zlasti velja to za delo med mladimi. Nekateri stu-

dentje in mladi delavci silijo danes v cerkve, pa ne zato, ker bi gojili nekakšna verska čustva, pač pa zato, ker se tam z njimi pogovarjajo, ker lahko tam razkrijejo svoje stiske.

Ljudje so prizadeti zavoljo skokovite rasti cen, napačnih vlaganj, neustreznih gibanj na področju gospodarskih odnosov s tujino in tako naprej. Ta vprašanja ne skrbijo samo republiške organe, zato bi se bilo treba o teh temah z njimi pogovarjati in skupaj iskati najboljše rešitve.

Toda vsega tega ni. Marsikje so občani prepričani sami sebi in odmaknjeni od najbolj žgočih družbenih dogajanj. Socialistična zveza bi morala zato prav tu razviti svojo dejavnost. V občinskih komitejih zveze komunistov so večkrat nezadovoljni s socialistično zvezo. Izrečejo kritično oceno in se s tem zadovoljijo. Toda to je veliko premalo. Ponavadi je najslabše tam, kjer se komunisti ne zavedajo dovolj svoje vloge, namreč, da morajo delovati predvsem v socialistični zvezi, v skupščinah, družbenih svetih in v drugih organih in organizacijah, ne pa od zunaj opazovati delovanje institucij našega političnega sistema. Res je, da so organizacije socialistične zveze oblikovale številne svete, komisije, sekcije in druge organe. Če bi jih sešteli, bi prišli do zavidljive visoke številke. Toda kaj to pomeni, ko pa so v številnih primerih v teh telesih ljudje, ki so že v drugih komisijah, na primer, pri zvezi komunistov, v zvezi borcev, v skupščinah in drugod. Socialistična zveza torej ne širi kroga sodelujočih. Drugim, kot da ne zaupa, pa čeprav so v njenih vrstah še številni ljudje pripravljeni sodelovati in se vključiti v politično delo.

Kaj storiti? Očitno bi bilo treba marsikje spremeniti načine delovanja te organizacije. Socialistična zveza bi morala pritegniti k delu veliko več ljudi, ki naj bi povedali svoje mnenje ob vsakem problemu, ki ga poraja življenje. Potemtakem bi se bilo treba bojevati predvsem proti zaprti, togi in pisarniški socialistični zvezi.

To pa je mogoče doseči le, če se bo prenehala zapirati vase tudi zveza komunistov, posebno v krajevnih skupnostih. Komunisti so dolžni akcije voditi zlasti znotraj te naše frontne organizacije, kajti na dlani je, da je le tako mogoče uspešno odstranjevati številne težave, ki nas ta čas pestijo.

V tem pogledu bo treba spremeniti tudi statut te naše množične organizacije. V njem ne bi kazalo do potankosti zapisati vsega tistega, kar se dogaja v socialistični zvezi, čeprav je opaziti tudi take predloge, pač pa omogočiti, da postane čim bolj odprta, da bo v njej dovolj prostora za vse pobude in predloge delovnih ljudi in občanov. Da bodo čutili, da je to resnično njihova organizacija.

Hkrati bi se bilo treba postaviti po robu maličnemu socialističnemu zvezi, uvajanju nekakšnega klasičnega članstva in podobno. Verjetno bi kazalo opraviti v statutu samo tiste spremembe, ki so res nujne. Ni se namreč mogoče znebiti občutka, da so dokumenti socialistične zveze že doslej dajali veliko možnosti za izražanje vseh interesov in potreb ljudi. Če teh možnosti niso povsod izrabili, niso krivi statut in drugi papirji, pač pa mi sami, ker si nismo dovolj prizadevali za njihovo uveljavitev v praksi.

Darko Marin

Sprejet samoupravni sporazum o svobodni menjavi dela z naravnimi zdravilišči v SR Sloveniji

Zdraviliška dejavnost postaja vse pomembnejši sestavni del celovitega sistema zdravstvenega varstva v SR Sloveniji. Tudi borci in vojaški invalidi z leti in s slabšanjem zdravstvenega stanja pogosto uporabljajo to obliko zdravstvenega varstva. Po različnih osnovah izrabi zdraviliško in klimatsko zdravljenje letno blizu 10 tisoč udeležencev NOV in vojaških invalidov v SR Sloveniji.

Na 6. seji, dne 13. julija 1981, je Republiški komite za borce in vojaške invalide pristopil k samoupravnemu sporazumu o svobodni menjavi dela z naravnimi zdravilišči v SR Sloveniji za obdobje 1981-1985. Sklenitev tega samoupravnega sporazuma pomeni nadaljevanje uresničevanja načela o svobodni menjavi dela na področju zdravstva. Šele letos so namreč zdravilišča v SR Sloveniji prvič predložila uporabnikom svojih storitev delovne načrte, v katerih je podana razmejitev turistične, gostinske in zdraviliške dejavnosti. Pri tem so za področje zdraviliških zdravstvenih storitev pripravljene tudi normativi in standardi, na podlagi katerih je možno ovrednotiti delo zdraviliških delavcev. Za vrednotenje so uporabljeni isti elementi, kot so običajni za ostale zdravstvene organizacije, in ki jih v veliki meri izenačujejo glede možnosti poslovanja z drugimi organizacijami združenega dela.

Samoupravni spora-

zum ureja tudi pogoje in vse medsebojne obveznosti in odgovornosti uporabnikov in izvajalcev pri zagotavljanju zdraviliškega zdravstvenega varstva, kar je usklajeno s poprejš sklenjenimi samoupravnimi sporazumi v okviru zdravstvenih skupnosti. Tako je za vsako zdravilišče določeno delovno področje, njihove razvojne možnosti pa prilagojene planskim usmeritvam na področju zdravstva.

Navedeni samoupravni sporazum vsebuje vrsto opredelitev, ki se nanašajo na borce in vojaške invalide. Pri tem so upoštevane njihove specifične potrebe in interesi ter ureditev, ki jo že vsebujejo zvezni predpisi za to področje. Samoupravni sporazum opredeljuje način ugotavljanja potrebe po zdraviliškem zdravljenju, način sprejemanja upravičencev na zdravljenje, zagotavljanje pogojev nastanitve, prehrane in izvrševanje zdravstvenih storitev.

Posebej velja poudariti, da so udeleženci sporazuma sprejeli predlog Republiškega komiteja za borce in vojaške invalide, da se izenačujejo pogoji zdraviliškega zdravljenja vseh borcev in vojaških invalidov, ne glede na to, kdo je plačnik storitev. To je pomembna novost na tem področju, saj so se doslej srečevali v zdraviliščih borci in vojaški invalidi, ki so izrabljali zdravljenje iz različnih naslovov in bili deležni različne obravnave ter tudi na-

mestitvenih pogojev glede na plačnika storitev. To je povzročilo med borci nemalokrat negotovost in slabo voljo.

Po samoupravnem sporazumu bodo zdravilišča uporabnikom storitev zagotavljala predvsem: storitve medicinske rehabilitacije z uporabo naravnih zdravilnih sredstev, namestitev, prehrano in pogoje za osebno higieno med bivanjem v zdravilišču, oskrbo z zdravili in drugimi sredstvi ter pripomočki za zdravljenje in možnosti za rekreacijo in za druge aktivnosti oziroma ukrepe za čim hitrejšo povrnitev zdravja in krepitev zdravstvenega stanja. Absolutno prednost in takojšen sprejem bo zagotovljen tistim, ki bodo k njim premeščeni iz bolnišnice.

Zdravilišča so se s samoupravnim sporazumom tudi zavezala, da bodo sprejela vojaške invalide prviloma v 30 dneh od prejema bolniškega lista oziroma v času od 1. julija do 1. septembra najmanj polovico vojaških invalidov, ki so bili napoteni v tekočem letu v zdravilišče. Če zavoljo zasedenosti zmogljivosti ne morejo uresničiti vseh nalog v dogovorjenih rokih, morajo o tem obvestiti pristojne občinske upravne organe, ki so napotili vojaške invalide, in jim vrniti bolniške liste najpozneje v 8 dneh. Vsi upravičenci morajo biti pravočasno obveščeni, kdaj začno zdraviliško zdravljenje, najmanj pa

15 dni pred začetkom zdravljenja. Spremljevalcem vojaških invalidov bodo zdravilišča zagotavljala namestitev v isti sobi, ki je bila dodeljena upravičencem do zdraviliškega zdravljenja.

Delavci zdravilišč so dolžni odkloniti zdraviliško zdravljenje v primerih medicinskih kontraindikacij pa tudi odpustiti upravičence, ki huje kršijo hišni red ali s svojim vedenjem onemogočajo terapijo. O tem morajo obvestiti občinski upravni organ, ki je takega upravičenca napotil v zdravilišče.

Republiški komite je ocenil, da sta sklenjeni samoupravni sporazum in vključitev borcev in vojaških invalidov pomembni sistemski pridobitvi na tem področju. Glede uresničevanja samoupravnega sporazuma bodo zdravstvene skupnosti v SR Sloveniji in republiški komite opravljale nadzor ter v primerih neizpolnjevanja obveznosti ustrezno ukrepale.

Samoupravni sporazum o svobodni menjavi dela z naravnimi zdravilišči v SR Sloveniji je sprejet za srednjeročno obdobje 1981-1985, zato bodo udeleženci vse potrebne spremembe in dopolnitve za posamezno leto kot tudi valorizacijo cene in programov opravili s sklenitvijo ustreznih aneksov.

Malči Žitnik

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Slovenj Gradec

Spominsko obeležje

Krajevna organizacija ZB NOV Podgorje je v sodelovanju odbora za varstvo spomenikov NOB pri občinski kulturni skupnosti in pokrajinskega muzeja revolucije Slovenj Gradec imenovala pripravljalni odbor za postavitev spominskega

Člani krajevne organizacije ZB NOV Pameče pri Slovenj Gradcu

obeležja za partizansko tiskarsko tehniko Kajuh v Vodrižu pri Podgorju. Tehnika je delovala od druge polovice leta 1944 do konca vojne.

Za predsednika pripravljalnega odbora je bil imenovan Albin Kac, vodja poslovne enote Koroške tiskarne v Slovenj Gradcu. Naloga tega odbora je organizirati priprave za postavitev ter zbiranje finančnih sredstev. Pripravljalni odbor se je sestel že dvakrat.

Pokroviteljstvo nad obeležjem naj bi prevzela Časopisno grafično podjetje Večer Maribor in poslovna enota Koroške tiskarne Slovenj Gradec.

Stanko Hovnik

Seja domicilnega odbora 3. prekomorske brigade

Po programu dela domicilnega odbora 3. prekomorske udarne brigade za letošnje leto je med drugim predvidena postavitev spominske plošče 78 padlim borcem in borkam omenjene brigade v Klani (občina Reka) in organizacija partizanskega zborovanja v tem kraju. Da bi zastavljeno akcijo čimbolje izpeljali, se je sestel domicilni odbor 3. prekomorske brigade v razširjeni sestavi. Seje so se udeležili predsedniki enajstih pododborov, ki delujejo v raznih krajih na Primorskem in v Dalmaciji, zastopniki domicilnega odbora 1. tankovske brigade, artilerijske brigade 4. armade, družbenopolitičnih organizacij občine Ilirska Bistrica (kjer ima brigada domicil), enote JLA, ki nadaljujejo tradicije NOB omenjene partizanske brigade, zastopniki mladinske pohodne brigade in drugi. Domenili so se, da bo partizansko srečanje v Klanu, 2. nedeljo, 26. julija 1981, ob 11. uri dopoldne v počastitev 40-letnice vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti. Srečanja se bodo udeležili borci, ki so sodelovali v bojih za osvoboditev Klane konec aprila 1945 (3. prekomorska udarna brigada, 1. tankovska brigada, artilerijska brigada 4. armade itd) in drugi ljudje. Odkritja spominske plošče se bo udeležila tudi 120-članska pohodna mladinska brigada iz občine Ilirska Bistrica, ki nosi ime po 3. prekomorski brigadi, enota JLA, ki nadaljuje tradicije NOB omenjene partizanske brigade, nekdanji borci in svoji padli borci in drugi.

Družbenopolitične organizacije in krajevna skupnost Klana so poskrbele za izvedbo zelo bogatega kulturnega programa, v katerem bodo sodelovali godba na pihala, pevski zbori iz Klane in Ilirske Bistrice, KUD iz Klane, mladina in vojak naše JLA. Prav tako so omenjene organizacije iz Klane poskrbele za preskrbo in vse ostalo. Glede organizacije avtobusnih prevozov pa so se domenili, da naj se vsi zainteresirani borci in drugi prijavi na sedeže občinskih odborov ZZB NOV na Primorskem (najkasneje do 20. julija), ki bodo poskrbeli za prevoze z avtobusi Slavnik iz Kopra in Avtoprevoza iz Nove Gorice. Iz obalnega območja bo prevoz stal 150 dinarjev na osebo.

Ze v nedeljo, 19. julija, bodo v Klani odprli razstavo razvoje in borbene poti 3. prekomorske udarne brigade, v okviru tega bodo prikazali tudi ustrezen dokumentarni film. Spominsko ploščo 78 padlim borcem bo odkril Stane Bobnar, vojni politični komisar 3. prekomorske udarne brigade (stala bo v središču mesteca prav ob cesti, kjer so vdrle enote JA v Klano in jo osvobodile).

Albert Klun

Celje - Iz dela občinskega odbora ZZB NOV

Člani občinskega odbora ZB Celje so na redni seji razpravljali o aktualnih nalogah borčevske organizacije. Največ pozornosti so posvetili organizacijsko-kadrovskim pripravam na volilne skupščine ZZB. Priprave so že zajele najširši krog borcev.

Na seji je bilo podano tudi poročilo o ažuriranju obrambnih načrtov združenj borcev. Ves sistem načrtov je urejen. Potrebno pa je, da bi skicali vsa vojna vodstva, da se s temi načrti podrobno seznanijo.

Borci so nato pozdravili besede predsednika republiškega odbora ZZB Slovenije Janeza Vipotnika na letni skupščini, da je treba v akcijske programe vključiti boj proti razširjanju lažnih in sovražnih govorov ter mobilizacije vseh članov, da s svojimi izkušnjami prispevajo k reševanju perečih problemov.

Ana Pejanovič

Pomembna vloga tiska

V skladu s sklepi predsedstva SR Slovenije o ljudski obrambi, sprejeti so bili decembra lani, in vlogi obrambno-vzgojnega tiska ter drugih sredstev javnega obveščanja v obrambnem in samozaščitnem usposabljanju delovnih ljudi in občanov, je posebna delovna skupina, v kateri so sodelovali predstavniki tiska, RK SZDL, RSLO in RKI pripravila predlog programa in nalog sredstev javnega obveščanja na tem področju.

Omenjeno gradivo so sedaj obravnavali in sprejeli tudi na zadnji seji predsedstva SZDL s predlogom, da naj bi v prizadevanjih za utrjevanje moči in varnosti družbe pomembni vlogi sredstev javnega obveščanja, ki jo imajo le-ta v podružbljanju SLO in DS v informiranju, organiziranju in vzgoji delovnih ljudi in občanov za delovanje v vseh razmerah, posvečali več in stalno pozornost.

Obrambno-vzgojni tisk (Naša obramba, TV-15 in

Obramba in zaščita) je v naši republiki namreč sorazmerno zelo razširjen in tako lahko prispeva k razširjanju pričujoče tematike in s tem k osveščanju velikega števila bralcev. Isto velja tudi za vsa dnevna informativno-politična glasila in druga sredstva javnega obveščanja, ki so na področju samozaščitnega usposabljanja delovnih ljudi in občanov prav tako pomemben dejavnik. V omenjenem predlogu programa in nalog je zato ob drugem podčrtano, da morajo sredstva javnega obveščanja in obrambno-vzgojni tisk posebej pri izpolnjevanju svojih nalog v obrambnem in samozaščitnem usposabljanju prebivalstva vzpostaviti še trajnejše in učinkovitejše oblike povezovanja z vsemi nosilci obrambnega in samozaščitnega usposabljanja delovnih ljudi in občanov in ob tem dajati tudi svoj prispevek na podlagi izkušenj, ki jih dobivajo v informiranju in komuniciranju z bralci in poslušalci.

mg

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Koper – Nove naloge borcev v delegatskem sistemu

V Kopru je bila letna programska skupščina ZZZB NOV, ki je bila prav dobro obiskana in vsebinsko bogata, saj so delegati v razpravi po poročilu o dosedanjem delu občinskega odbora ZZZB in v dopolnitev predloženega osnutka akcijskega programa za obdobje 1981-82 prispevali veliko misli in predlogov. Na podlagi zvezne in republiške statutarne osnove je tudi koprska občinska borčevska organizacija na tej skupščini sprejela statutarni sklep ZZZB NOV občinske organizacije ter statutarni sklep o organiziranosti obalne organizacije ZZZB ter sklep o ustanovitvi medobčinskega sveta ZZZB NOV obalnokraškega območja.

Iz poročila predsedstva izhaja, da je dobila naša organizacija kot pomembna družbenopolitična organizacija v zadnjem obdobju jasno opredeljeno mesto v naši družbi, saj je poslednjemu vključena v skupno fronto organiziranih političnih sil, v Socialistično zvezo delovnega ljudstva Slovenije, prav tako pa tudi delegatsko zastopana v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti ter v drugih samoupravnih mehanizmih. V tem smislu so borci v delegatskem sistemu prevzeli odgovorne naloge ter so zlasti v krajevnih skupnostih osnovna gibalna sila. So pa še nekatere krajevne organizacije, v katerih bo potrebno posvetiti več časa in truda, da se bo skupna fronta močnejše uveljavila predvsem s širjenjem kroga politično aktivnih občanov mlajše generacije. Tudi spodbudni dosedanja rezultati na področju negovanja in razvijanja tradicij našega osvobodilnega boja in ljudske revolucije nam narekujejo, da to delo nadaljujemo s poudarkom na vzgajanju mladine v duhu bratstva in enotnosti, v duhu socialističnega patriotizma ter njene pripravljenosti za obrambo neodvisnosti naše socialistične domovine. Mladi so prav v zadnjem obdobju izpričali veliko pripravljenost za varstvo spomenikov revolucije, delavskega gibanja in NOB, ko smo le-te s posebnimi listinami izročili šolam in delovnim kolektivom v varstvo. Ob tolikšni pripravljenosti sodelovanja mladine bo tudi prav, če jo bomo v večji meri vključevali v splošni ljudski odpor in družbeno samozasčito ter dosedanj vlogi starejših borcev spremenili bolj v mentorstvo mladim.

Na podlagi predloženega osnutka in dopolnilne razprave so delegati sprejeli akcijski program občinske organizacije ZZZB NOV do volilne skupščine v letu 1982, izmed članov predsedstva občinske organizacije pa je bil z enoletnim mandatom izvoljen za njenega predsednika Pavel Legac-Boris, za častnega predsednika pa je bil ob prisrčnem aplavzu izvoljen tovariš Leopold Caharija, predvojni komunist, španski borec, revolucionar in zaslužni družbenopolitični delavec.

S. Š. B.

Idrija – Programska skupščina ZZZB

»Se vedno smo pripravljeni sodelovati v družbenopolitičnem življenju. Ne smemo biti še odpisani.« Take pogovore smo lahko slišali na skupščini ZZZB Idrija. Borci se na razpravi niso omejili le na probleme v njihovi organizaciji, temveč so razpravljali tudi o političnem in gospodarskem stanju ter se zavzemali za konkretno reševanje problemov. Zato bi se morali v občinskem merilu večkrat pogovarjati z njimi. Menili so, da bi lahko s svojimi izkušnjami k marsičemu pripomogli.

Iz obširnega poročila, ki so ga na skupščini v celoti potrdili, povzemamo nekaj podatkov: v začetku tega leta je bilo v idrijski občini še 2179 članov borčevske organizacije, le manjše število jih ni včlanjenih. Komisija za prenos in razvoj tradicij NOB ne more zažveti. Kljub temu pa je bilo veliko storjenega pri društvih in posameznikih. Najbolj prizadevno skrbita za to planinsko društvo Idrija in Cerkno. Pri zbiranju podatkov in dokumentov je bilo sicer veliko napravljenega, posebno na Cerklijskem.

Rešen je problem vzdrževanja grobišč iz NOB, ker so zagotovljena sredstva v občinskem proračunu. Tako je bilo že obnovljenih nekaj grobišč, druga pa obnavljajo. Na skupščini so menili, da med borci ni več socialnih problemov, vendar nekateri posamezniki še niso uveljavili svojih pravic.

Dotaknili so se tudi odlikovanj umrlih borcev, ki nimajo svojcev. Ta odlikovanja bi morali izročiti muzeju.

Janez Jeram

Jesenice – Predlog za poseben dodatek brocem

Aktiv borcev NOV železarjev je na eni od sej sklenil predlagati, da se aktivnim borcem NOV zadnjih pet let pred upokojitvijo daje poseben dodatek. Višine še niso predlagali, vsekakor pa se zgledejuje po železničarjih, kjer znaša približno dva tisoč dinarjev, glede na čas udeležbe v NOV. Za uveljavitev tega so pripravili ustrezno obrazložitev za uresničitev predloga po samoupravnih poti. V njej so med drugim navedli, da so udeleženci NOB po vojni z velikim elanom prijeli za vsako in tudi družbenopolitično delo. Takrat šolske izobrazbe niso zahtevali, glavna sta bila delo in uspeh. Zato borci niso posvečali skrbi šolanju, za kar tudi ni bilo ne časa ne denarja in ne institucij ter kadra.

Danes v vsakem razpisu zahtevajo za odgovornejše naloge višjo ali visokošolsko izobrazbo. Tako borci, ki so pri svojem delu izgorevali, niso mogli več konkurirati. Veliko je bilo med temi tudi takšnih, da je bil v službi samo en član družine, in sicer navadno moški, ker po vojni ni bilo dovolj delovnih mest za ženske. Tako so borci, ki odhajajo v pokoj, občutno prizadeti. Seveda če se jim bo pokojnino določilo samo na teh osnovah, na katerih so sedaj.

To je obrazložitev za uvedbo posebnega dodatka, ki bi borcem NOV nekoliko popravil njihovo materialno stanje. Ker je v kolektivih samo še približno 2 odstotka borcev od vseh zaposlenih, odločitev za takšen dodatek ne bo težka, saj so za to potrebna minimalna sredstva, ki pa bodo za borce NOV veliko pomenila.

Branko Blenkus

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Uveljavlja se delo v manjših skupinah

Postojncani so zadovoljni z delom in z izobraževanjem na področju CZ.

Pri idejnopolitičnem izobraževanju in splošnovojaškem usposabljanju organizacija ZZZB v občini Postojna išče vedno nove oblike dela. Vedno bolj se uveljavljajo metode pri izvajanju programa, ki zahtevajo aktivno udeležbo članov. Tako pri seminarjih kot tudi na vajah in drugih oblikah preučevanja gradiva je našlo svoje mesto delo v manjših skupinah z uporabo sodobnih učnih pripomočkov. Pri vsem tem pa je bila posvečena posebna pozornost načinu preverjanja znanja, ki ga prilagajajo zahtevam širokega koncepta SLO in DS ter nalogam, ki jih imajo RVS v okoljih, v katerih živijo in delajo.

Preverjanja znanja se je udeležilo okrog 81 odstotkov članov ZZZB. S tako udeležbo posamezne krajevne organizacije ZZZB niso bile zadovoljne, zato so zamudniške ponovno poklicali. Kljub temu na žalost moramo ugotoviti, da jih je kar lepo število, ki se temu pozivu niso odzvali. Take člane so obravna-

vani na letnih konferencah krajevnih organizacij ZZZB in jim ob tej priložnosti izrekli javno kritiko. Ta ugotovitev je še toliko bolj graje vredna, ker so nedisciplinirani skoraj vedno isti člani. K temu bi lahko zapisali tudi to, da nekateri člani tudi vabila za udeležbo na predavanju ne jemljejo vedno resno. Kaj si o takih članih RVS lahko mislimo, je pa vprašanje za sebe...

Na področju idejnopolitičnega izobraževanja so bila organizirana predavanja, ki so zajela gospodarsko politično stanje v občini Postojna in v zvezi s tem so bile nakazane tudi konkretne naloge. Dve temi sta bili namenjeni osnovnim značilnostim vojaško-političnim odnosom v sodobnem svetu in subverzivno-propagandnem delovanju proti SFRJ.

Na področju splošnega vojaškega usposabljanja je bilo poleg teoretičnega pouka tudi več konkretnega, praktičnega dela. Posebno za to priložnost so bila pripravljena

predavanja, na katerih so se člani RVS seznanili še z nalogami na področju varnosti in samozasčite. Za izredne zasluge na področju SLO in DS ter aktivnega sodelovanja z JLA kakor tudi prenašanja tradicij NOB na mlado generacijo je lansko leto prejela celodnevna šola 25. maj v Prestranku plaketo ZZZB Jugoslavije. Občinska organizacija ZZZB Postojna pa plaketo ZZZB NOV Jugoslavije, ki jo podeljujejo za izredne zasluge. Ob lanskoletnem prazniku dneva JLA je krajevna organizacija RVS Pivka razvila svoj prapor, za katerega so prispevali člani RVS, KS Pivka, Zagorje, Palšje, Juršče in ZB NOV Pivka.

Z namenom, da bi strokovno revijo Naša obramba čim bolj razširili oziroma pridobili čim več naročnikov, je bila vzpostavljena široka poverjeniška mreža v vseh KS. Žal pa moramo zapisati, da je le približno polovica poverjenikov svojo nalogo dobro opravila. Danes je v občini Postojna 1.400 naročni-

kov, kar predstavlja okrog 20 odstotkov od števila prebivalcev v občini. Najboljše rezultate je dosegla poverjeniška mreža v Košani, Bukovju in Prestranku, najslabše pa je v KS Postojna in Pivka, to sta kraja, kjer živi pretežni del prebivalstva. Pri tem je treba dati vse priznanje občinski skupščini Postojna, ki vsakemu naročniku Naše obrambe plača 50 odstotkov naročnine.

Ob koncu bi se zapisali, da je krajevna organizacija ZZZB Pivka ena izmed najbolj aktivnih v občini Postojna. Hkrati pa bi pohvalili tudi tajnika OK ZZZB Postojna Toneta Milharčiča, ki se vsestransko prizadeva, da bi organizacija RVS nudila svojim članom čim več tistega znanja, ki ga kot tako pri svojem vsakdanjem delu še kako potrebujejo. Največ slabe volje pa mu delajo tisti člani, ki do svojih obveznosti ne kažejo tiste dovezetnosti, ki bi jo sicer morali.

Stefan Bratina

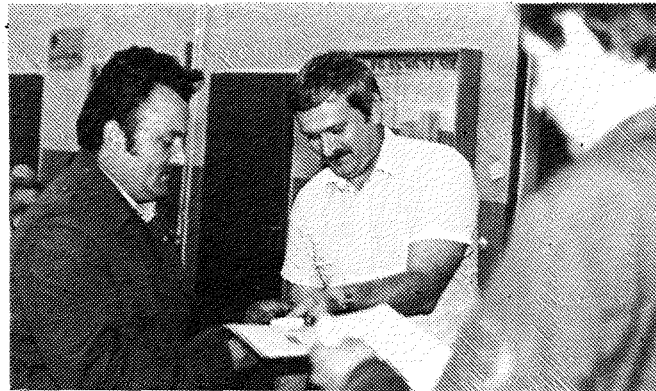
Dobro delo enot civilne zaščite

Enote civilne zaščite v ilirskobistriški občini, tako tiste v krajevnih skupnostih kot one v delovnih organizacijah, so v minulem letu dosegle številne delovne uspehe; tako na področju pripravljenosti kot tudi znanja za izvrševanje različnih nalog. Tako so povedali na seji štaba CZ, ki je bila v osnovni šoli Podgora v krajevni skupnosti Kuteževo. O razvoju, nalogah in pomenu teh enot je spregovoril Vojko Štemberger, sekretar občinskega komiteja ZK Ilirske

Bistrice. Potem so za dobro delo na področju civilne zaščite podelili priznanja – zlate značke Romanu Koprivi, Franetu Godcu in Petru Tomšiču. Posebno priznanje je prejel Pavel Krivec, ki mu ga je izročil predsednik izvršnega sveta skupščine občine Ilirska Bistrica Janez Kirn.

Po omenjeni manjši slovesnosti sta sledila zbor in vaja, ki so jo izvedli pripadniki enote CZ skupaj s pripadniki JLA.

P. Nikolić

Uspela vaja enot CZ v Lipi na Krasu

Na tekmovanju gasilsko-tehničnih enot civilne zaščite sektorja Beltinci v Lipi, so se pomerile ekipe iz Lipe, Beltince, Gančan, Lipovec, Dokležovja, Melinec in Bratonec. Na znak kurirja so vse ekipe prispele v krajevno skupnost Lipa, kjer se je odvijala skupna vaja gasilsko-tehničnih enot. Ekipe so nastopile s praktičnim znanjem pri gašenju požara in reševanju premoženja. Posebno pozornost so morale ekipe pokazati oziroma posvetiti vnetljivim derivatom

in elektriki. Ekipe so se razdelile na tri napadalne vode. Tri ekipe so reševale stanovanjsko poslopje, štiri so reševale gospodarsko poslopje, ena ekipa pa je reševala uto.

Za varnost goveje živine je skrbela veterinarska ekipa. Na tekmovanju je nastopila tudi ekipa prve medicinske pomoči iz krajevne skupnosti Lipa, ki je reševala ponesrečence iz ogroženih kmetij. Ob tem naj zapišemo, da so se ekipe razvrstile po vsej

vasi, in vsaka posebej je prikazala svoje znanje. Z zadovoljstvom lahko povemo, da ima krajevna skupnost Lipa dovolj vode, kajti na tekmovanju je sedem motornih brizgaln delovalo brezhibno s potrebno količino vodnega curka. Ob tej priložnosti je prostovoljno gasilsko društvo Beltinci po skupni vaji pripravilo demonstracijo nove avtomobilske cisterne, ki so jo pred kratkim dobili v upravljanje. Po končani vaji je krajevna konferenca socialistične zveze Lipa pripra-

vila slovesno proslavo, ki je bila posvečena dnevu civilne zaščite in 40-letnici OF.

Priložnostni kulturni program so pripravili člani kulturno-umetniškega društva Lipa. Podelili pa so tudi številna priznanja OF za posebne zasluge pri napredku kraja. Tekmovanje, ki je sodilo v praznovanje dneva civilne zaščite, je dobro uspelo, kar je dokaz, da v gasilskih vrstah posvečajo urjenju veliko pozornost.

Jože Žerdin

Prvo strelsko tekmovanje v počastitev občinskega praznika

Občinski odbor ZZZB Bežigrad je letos organiziral 1. strelsko tekmovanje z malokalibrsko puško svojih petčlanskih ekip iz krajevnih organizacij v okviru občinskega praznika, in je bilo 19. junija na strelišču ob Savi.

Na dan tekmovanja je deževalo zato moramo pohvaliti požrtvovalnost vseh, ki so

sodelovali v organizaciji, in vse tekmovalce. Nastopilo je 95 tekmovalcev iz 19 krajevnih organizacij ZZZB. Tekmovanje je odprl predsednik občinske konference ZZZB Jože Šeme, ki je v svojem govoru poudaril osnovne, bistvene postavke in cilje tega tekmovanja v okviru splošne aktivnosti in usposabljanja

RVS. Tu so se obenem tudi srečali strelci, ki so dosegli najboljše rezultate in streljanju v svojih organizacijah.

Prvo mesto in prehodni pokal ter pokal v trajno last je osvojila ekipa KO ZZZB 7. september z doseženimi 115 krogi. Razvrstitev ekip pa je tale: 2. Ježica 112 krogov, 3. Savsko naselje, 3. 108 kro-

gov. Najboljši strelci na tekmovanju so bili Franc Polanič iz KO ZZZB Franc Ravbar – Črnuče, ki je dosegel 40 krogov, 2. Drago Dovč 39 krogov, 3. Miodrag Cvijanović 39 krogov. Prve tri ekipe so prejele diplomu, kakor tudi 10 najboljših strelcev, prvih pet pa še praktične nagrade. Dušan Rebolj

Dvoje novih knjig

Djuro Šmicberger – »Listki«

Drobcev o NOB je še vse polno

Nedolgo tega so prišli pri Cankarjevi založbi na svetlo »Listki« izpod peresa Djura Šmicbergerja, enega tistih slovenskih novinarjev, ki so svoja peresa šilili še v NOB, v vrstah kulturnikov in propagandistov.

Šmicberger je eden tistih, ki so se pred dobrima dvema letoma zbrali v sekciji partizanskih novinarjev, kar je bilo sicer spodbudno, čeprav tiči večina teh novinarjev še vedno v delu in nalogah, ki so vezane na sedanost, in se tako pisanje na temo NOB lotevajo le poredkoma.

»Listki« so avtorjev izbor že objavljenih sestavkov, ki so se pojavljali v slovenskih časopisih vse od leta 1945.

»Moji Listki so izhajali različno. Nekateri po službeni dolžnosti, nekateri pa tudi kar tako. Že kot študent sem po malem pisal, s tem pa nočem trditi, da sem si že takrat želel postati – na primer pisatelj. Res pa je, da me je pri novinarskem delu včasih zaneslo prek okvirov novinarskega pisanja...«

»Vse, kar je zapisanega v Listkih, se nanaša na vojna leta, ki so bila hkrati tudi obdobje mojega zorenja. Torej je razumljivo, da lahko prav o tem obdobju največ povem...«

Šmicbergerjeva knjižica je branje, ki ga lahko odpremo tudi na sredi, čeravno je

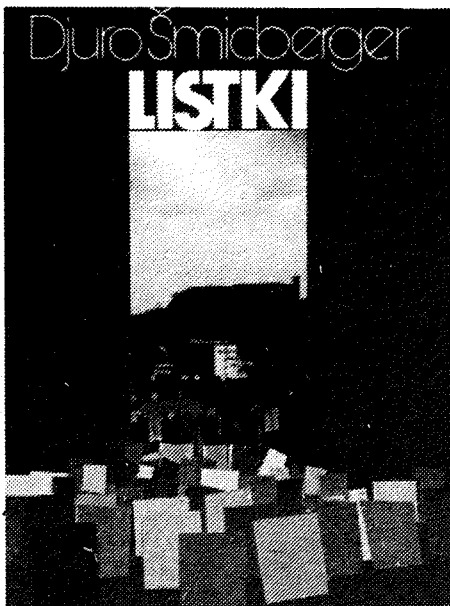
sestavljena po logičnem redu in kronološko, kakor so tekla štiri vojna ter prva povojna leta.

»Dva dela sta nekoliko daljša. Že v časniku sta izhajala v podlistku. Iz obilice dogodkov in doživljajev sem strnil v pripovedi tisto, kar se mi je zdelo posebej zanimivo. Menim, da ni nujno, da predstavljamo zgodovino le z naštevanjem goilih dejstev. Posebno pa me zanima, koliko se nam pri leposlovnem pisanju posreči tedanji čas približati današnji mladini...«

Djuro Šmicberger, pripadnik prve povojne generacije novinarjev, ki so začeli pri Ljudski pravici (z Osolnikom, Pirjevcem, Stihom...), pravi o svojih »Listkih«, da utegne kdo v njih odkrivati preveč »vzdihovanja po Ljubljani.« A čemu ne, saj je Ljubljana tisti čas večini pomenila simbol svobode, mnogim pa tudi mladost.

Ob vprašanju o njegovih načrtih za prihodnost se nam je zdelo, da smo podobne odgovore slišali že tudi iz ust drugih novinarjev partizanske generacije:

»Pisanje me je vedno tiščalo, nisem pa tiste vrste, da bi to počel izjemno marljivo. Ko sem se odločal, da grem v pokoj, sem imel v mislih tudi to, da bi se temeljiteje lotil pisanja o NOB. Mogoče bi veljalo posebno pozornost posvetiti prav opisovanju dela vojnega dopisništva, propagande...? Morebiti se bomo v naši sekciji partizanskih novinarjev dogovorili kaj konkretnega...«

Djuro Šmicberger: »Mikalo me je tudi povojno obdobje. Želel sem pokazati, kako smo 1945. leta, takrat večinoma še zelo mladi, začeli opravljati pravzaprav zelo odgovorno delo, saj starejših in izkušenih novinarjev med nami skorajda ni bilo oziroma jih je bilo prav malo. Mogoče bi veljalo nadaljevati pisanje prav z letom 1946...«

vanju dela vojnega dopisništva, propagande...? Morebiti se bomo v naši sekciji partizanskih novinarjev dogovorili kaj konkretnega...«

B. Ž. J.

Jože Vogrinc – »Nočem umreti v Šleziji«

Ljubezen do rodne grude močnejša od zla

Prvi stavki iz Vogrinčeve knjige *Nočem umreti v Šleziji* – izdala jo je založba Borec – usodno napovedujejo vse poznejše zlo in trpljenje, ki je doletelo slovenskega človeka, kmetiča onkraj Bohorja, v Posavju.

»Zgodaj popoldne 23. oktobra 1941 je priropotal vojaški tovornjak in se ustavil sredi vasi. Z njega sta skočila dva esesovca in se napotila proti Polvičevi hiši. Kmalu se je iz nje zaslislal jok. Vaščani so se začeli zbirati ob odprtem vodnjaku. Začelo se je, česar so se najbolj bali...«

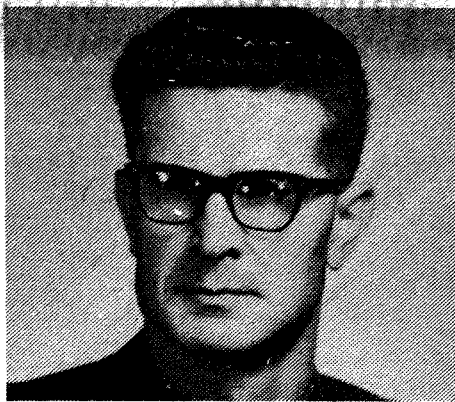
Vogrinc v knjigi resničnosti ničesar ne dodaja in ničesar ne odvzema. Vseskozi skuša biti kar najbolj pristen. Ko slika podoba preprostega kmetiča, se ne izogne njegovim notranjim bojem, ki so se zaradi zapeljivosti mogoče še bohotneje razrasli. Kaj kmalu je spoznal veliko utvaro in vso zlaganost propagande.

Plastičnost pripovedi izvira tudi iz pisateljevega gibanja med različnimi ljudmi, ki jih je spoznal med izgnanstvom: pregnanci iz Luksemburga, Lotaringije, ljudmi iz vse Evrope pa tudi Nemci samimi, od gestapovcev in njim podobnih do nasprotnikov nacističnega divjanja.

Kljub veliki časovni oddaljenosti mu je v pripovedi uspelo ohraniti misli in čustva mladega fanta, ki so mu ukradli mladost in je prezgodaj dozorel. To mu je uspelo predvsem zato, ker je v pregnanstvu ves čas pisal dnevnik, v katerem se je

zaradi strogega nadzora sicer izogibal natančnejših opisov, vendar je vanj ujel bistvo prestanega gorja. Dnevnik je ostal Vogrinčev življenjski spremljevalec skozi vseh dotedanjih šestindeset let.

Vogrincovi spomini na izgnanstvo dopolnjujejo našo vednost o tistem delčku zgodovine, ki ni dovolj opisan, še manj znan. Avtor meni, da je tako zato, ker so bili med izgnanci v večini kmetje, le malo pa je bilo izobražencev, ki bi se bili pozneje lotili pisanja; tedanjim mladim ljudem pa je gorje prešlo iz spomina.

Jože Vogrinc, avtor knjige *Nočem umreti v Šleziji*

»Nočem umreti v Šleziji« je Vogrinčev prvenec. Zanj je prejel Kajuhovo nagrado. Mnogi, ki poznajo avtorja – matematika in fizika, so se začudili njegovemu izpovednemu pogumu, on pa zatrjuje:

»Veliko škode bi bilo, če bi zatonilo v pozabo trpljenje tisočev in tisočev naših ljudi, ki so se vsak po svoje bojevali za svobodo. Tudi mi smo marsikaj prispevali. Značilno za nas je bilo, da smo bili skoraj vsi proti nacizmu in smo delali le toliko, kolikor smo bili prisiljeni. Bili so med nami tudi takšni, o tem pišem v knjigi, ki niso hoteli delati. Eden njih je žalostno končal v kazenskem taborišču: kapo ga je zlopato udaril po glavi. To je, vsaj zame, zadosten dokaz, da smo tudi izgnanci bili po svoje borci proti nacizmu...«

Dnevnik hrani še mnogo pretresljivih drobcev, ki jih bo profesor za metodiko matematike na ljubljanski pedagoški akademiji mogoče še kdaj obdelal, saj terjajo literaren pristop. Boji pa se, kot pravi sam, da temu ne bo kos: »Zaradi študija matematike in fizike in neprestane zaposlenosti se nisem imel kaj prida časa ukvarjati z literaturo. To pa je za pisca nujno...«

»Želel bi predvsem, da bi mojo knjigo dobili v roke izgnanci. Da bi izvedeli zanj... Da bi, naposled, prišla med čim širši krog. Hoteli smo živeti – in smo preživel. Nismo hoteli umreti med tujimi ljudmi...«

Milenko Strašek

DOGODKI

Esej o lepoti. Josip Vidmar je pri Založništvu tržaškega tiska izdal svoj »Esej o lepoti«, v katerem skuša kolikor mogoče sistematično strniti vsa svoja estetska spoznanja, do kakršnih se je dokopal v dolgih desetletjih književnega delovanja in se po njih v svoji kritiški praksi vseskozi tudi dosledno ravnal. Da bi opozorili na vsebino knjige, smo naredili poljuben izbor odstavkov, ki po naši presoji najbolj verodostojno predstavijo duha Vidmarjevega pisanja. »Lepota nas veseli, radosti, očara, omamlja, navdušuje, gane, lahko nas zaradi nje oblijejo solze ali nam zastane dih... Človekova misel se tisočletja ukvarja z lepoto in s težnjo našega življenja k nji. Hoče jo razumeti in si jo razložiti... Mislim, da sme biti vredno imena človeške lepote ali umetnosti samo tisto, kar je nastalo iz temeljnih človeških moči, kakršne se uveljavljajo ob velikih vprašanjih našega življenja, ne pa ob različnih artističnih igrakah... Kaj izvršuje umetnik s svojim delom in kaj je tega dela smisel in pomen? Njegov smisel je buditi v človeku ljubezen do življenja. Življenje je samo po sebi opoj in opoj je tudi umetnost, ki je ali ki naj bi bila kristalizirano življenje... Umetnost je tudi boj človeka z usodo, za kar mu je treba opore in pomoči, in to iz dneva v dan, iz ure v uro... Naš čut za lepoto je utemeljen v naši naravi, v naravnem sorodstvu med človekom in vsem, kar ga obdaja. Umetnost je trajen izraz tega dejstva, tudi zato nam je dragocena... Ponovljeno bodi, treba je imeti do nje spoštovanje, česar na žalost ni veliko opaziti v zavesti, okusu in ravnanju današnjega sveta, zlasti pa ne pri množici tistih, ki mislijo, da delajo umetnost brez čuta za življenje in njegove zakonitosti...«

Izgoreli dan. Cankarjeva založba je izdala pesmi, ki jih je v svoji mladosti neposredno po vojni pisal njen pred petimi leti umrl urednik Ivan Skušek, ne da bi jih bil sam kdajkoli zbral v pesniško zbirko. Njegove pesmi so bile intimni odziv na bolečine, ki mu jih je – internirancu in kasneje borcu – prizadejala vojna. Pa naj tudi zdaj namesto nas spregovori poezija sama. Vrnitev 1943...

Ves pust in nem, kot mrtvec sredi rož pred mano dom leži, kot bi začel kdo ve od kod v to pomlad, v te mlade, svetle dni.

Dehti življenje v zraku, v gozdu, na poljani, nov svet v ljudeh kali, moj dom pa hladno vame zre in tuje, ko da me še nikoli videl ni.

Napoved koledarja Kurirske poti (za leto 1982). Komisija za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij pri odboru 4. brigade VDV partizanskih kurirjev Slovenije bo izdala stenski koledar Kurirske poti z reprodukcijami del slikarke Dore Plestenjakove, ki si je zastavila nalogo, da upodobí nekatere znane slovenske partizanske kraje. Slikovnemu delu bodo dodani tudi kratki opisi krajev in dogodkov iz NOB. Čisti dohodek od prodaje koledarja (ki ga je za ceno 100 din že mogoče naročiti) bo namenjen izdaji monografije o kurirskih zvezah v narodnoosvobodilni vojni ter natisu romana, ki ga pod naslovom Kurir piše Tone Svetina.

SPREMLJAMO

Zagrebska televizijska hiša je z oddajo *Pot izdaje* opravila dejanje, ki je bilo več kot učinkovit odziv na izzive, s kakršnimi so se v zadnjem času na novo oglasili »čuvaji« spominov na družbene odnose iz časov pred revolucijo. Gre za obnavljanje poskusov, da bi rehabilitirali razvpitega vojnega zločinca, enega izmed ideoloških stebrov ustaško-fašistične NDH njenega nadškofa Alojzija Stepinca ter zavračali sodbo, ki jo je nad njim izrekel napredni proces zgodovine. Zmagovi-

ta volja revolucije je namreč nedvoumno označila njegovo ravnanje in definirala njegovo krivdo. Stepinac je stal na čelu vojskujoče se cerkve, vprežene v voz zadrtega antikomunizma, ustaškega nacionalizma in rasistično podivjanega protisrbskega delovanja, kar vse pa še zdaleč ni ostalo samo pri načelih, pač pa se je z uresničevanjem dolge vrste ukrepov neposredno spreminjalo v usodno krvavo reko.

In prav to krvavo reko bi zdaj radi nekateri odrinili iz območij spominov oziroma spreminili njen pomen. Po njihovem naj bi Stepinca oprali krivde.

Več kot samoumevno je, da moralne in dejanske krivde za storjene zločine nihče nikomur ne more sneti spred obličja zgodovine. Kar nas pri tem vznemirja, je kvečjemu to, da si posamezniki vsemu navkljub vendarle drzno odpirajo vprašanja, za katerimi smo že zdavnaj zapahnili vrata. Iz kakšnih pobud prihajajo njihove zahteve? Le stežka bi bilo mogoče omenjati kogarkoli drugega kot preostanke fašističnega zla, ki je sredi

stoletja boleče zavrlo razvoj humano-demoskrajnih odnosov med ljudmi in narodi. Težnje po »očiščenju« nekega cerkvenega veljaka, ki si je s svojo versko in nacionalistično nestrpnostjo s krvjo umazal roke, so nedvoumna protijugoslovanska in protirevolucionarna dejanja, na kar je na svoji nedavni seji določno opozoril že CK Zveze komunistov Hrvatske.

Televizijska oddaja, do katere je iz razumljivih razlogov prišlo šele po določenem časovnem presledku, saj jo je bilo potrebno zmontirati iz raznoterih kinotečnih arhivov, je poprejšnjim verbalnim argumentom o zločinskem deležu Stepinčeve cerkvene hierarhije dodala vrsto neposrednih filmsko-fotografskih dokazov. Avtorji oddaje so se seveda trudili, da Stepinca in ustašev niso »slikali« izolirano od vseh preostalih reakcionarnih gibanj na jugoslovanskih tleh. Vsa ta ustaška, četniška, belogardistična in številna druga fašistoidna početja so potekala sicer tudi v znamenju medsebojnega obračunavanja (in s tem popolnega zavračanja ideje o

bratstvu in enotnosti jugoslovanskih narodov), prav to pa jih je med seboj tudi povezovalo v enovito »fronto« boja zoper človekov napredek, njegovo demokracijo in njegovo ustvarjalnost. Svojo reakcionarno ideologijo so manifestirali z rekami prelite krvi in s stotisoči postreljenih, poklanih, obešenih ali drugače uničenih ljudi.

Oddaja je nanizala zvrhano število dokazov, med katerimi mnogo takšnih, za katere smo vedeli, da obstajajo, nismo pa jih še imeli priložnosti videti in vizualno doživeti. Izkazalo se je, da filmski arhivi hranijo veliko več gradiva, kot so nam ga doslej pokazali.

»Pot izdaje« je bilo pomembno dopolnilo informacij, ki nam jih razgrinja serija oddaj o Ustvarjanju Titove Jugoslavije, in hkrati opozorilo, da bo brž ko mogoče potrebno pripraviti celotno obdelavo vseh filmsko-fotografskih dokumentov o delovanju reakcionarno-zločinskih sil, ki so se pod okriljem okupatorjev lotile enega največjih nasilstev nad lastnim ljudstvom, kar jih pomni zgodovina.

Viktor Konjar

TREBNJE

Domicil in spominsko obeležje Mokronoški četi

V počastitev 40-letnice ustanovitve Mokronoške čete, OF in vstaje slovenskega naroda bo v sredo, 22. julija, ob 11. uri v Zabukovju pri Trebelnem osrednja občinska proslava, na kateri bodo Mokronoški četi podelili domicilno listino občine Trebnje in ji odkrili spominsko obeležje. Slavnostni govornik bo Franta Komelj, borec Mokronoške čete.

Začetki ustanavljanja Mokronoške čete segajo v pomlad 1941, ko so se pod vodstvom novomeškega okrožnega komiteja KPS začele v miren dolini in okolici Mokronoga priprepe za oboroženo vstajo. V ta namen je bil konec julija oblikovan rajonski odbor OF za Mokronog, ki je vodil delo OF v miren dolini.

Tekle so tudi priprave za ustanovitev partizanske čete, ki bi delovala v tem delu Dolenjske. Ker je bil terenski politični aktiv mokronoškega rajona prešibek, je Glavno poveljstvo NOV in POS sklenilo poslati v okolico Mokronoga nekaj borcev iz drugih enot. Ti naj bi ustvarjali jedro Mokronoške čete.

Tako so na Mokercu 17. septembra sestavili petčlansko partizansko skupino, ki je šla v mokronoški rajon. Komandir je bil Milan Majcen, politični komisar pa Jože Nose-Span. Taborili so pod Zabukovjem pri Trebelnem. Zaradi majhnega števila niso izvajali vojaških akcij, ampak so pomagali političnim aktivistom pri pripravi na oboroženo vstajo. Ko so se oktobra nekoliko številčno okrepili, so odšli v okolico Šentjanža, na nemško okupacijsko območje.

Pri Šentjanžu so se razdelili v dve skupini. Skupino, v kateri sta bila Milan Majcen in Janče Mevželj, so v Murencah pri Leskovcu zaradi izdajstva zajeli Nemci. Po boju, ki je trajal dan in noč, sta herojsko padla. Druga skupina se je, ko je zvedela za usodo Majcna in Mevžlja, vrnila v tabor nad Mokronogom. V naslednjih dneh se je v četo, ki jo je po smrti Milana Majcna vodil Jože Nose-Span, priključilo še nekaj borcev iz bližnje in daljne okolice Mokronoga.

Po vrnitvi Mokronoške čete v okolici Trebelnega so začeli v četo prihajati novi borci, predvsem iz Ljubljane in drugih krajev. Tako je četa zadnje dni novembra štela okrog 30 oboroženih borcev. Ko sta prve dni decembra tja prispela komandant bodočega 2. partizanskega bataljona Franc Rozman-Stane in njegov namestnik Peter Stante-Skala, so se dogovorili o ustanovitvi 2. bataljona, v katerega sestav je šla tudi Mokronoška četa. Tako je četa 19. decembra 1941 odšla na pot pod Srebotnico pri Selu Šumberskem, kjer so ustanovili 2. partizanski bataljon.

JANEZ PLATISE

JESENICE

V krajevni skupnosti Sava praznujejo

V teh dneh v krajevni skupnosti Sava na Jesenicah praznujejo krajevni praznik v spomin na stavko v letu 1935 ter na druge pomembne dneve delavskega gibanja in razrednega boja na tem območju železarskih Jesenic. V krajevni skupnosti so tudi za letošnji praznik pripravili pester program prireditev, akcij in športnih tekmoval.

Za uvod v praznovanje letošnjega krajevnega praznika je na letnem kopališču Ukova potekal plavalni maraton, ki je trajal 36 ur, v tem času pa je šest nekdanjih jeseniških plavalcev preplaval 96 kilometrov. V nedeljo, 12. julija, so organizirali spominski pohod do spominskega obeležja padlim partizanom pod Gregorjevevim rovtom. V pohodu so sodelovali pripadniki civilne zaštite, narodne zaštite, teritorialne obrambe, borci, mladina in drugi krajanj.

V okviru praznika danes, 16. julija, pripravljajo slavnostno akademijo, ki bo ob 19. uri v gledališču Tone Čufar na Jesenicah. Med drugim bodo podelili tudi priznanja OF.

JANKO RABIČ

PODKRAJ

Domicil kurirski karavli P-4

Ob dnevu borca, 4. julija, se je pri lovski koči LD Col na Farmancah pri Podkrajju zbrala množica občanov, mladine in preživelih borcev NOB na slovesnosti, ki so jo pripravila vodstva DPO in svet KS Podkraj nad Vipavo.

Ob tej priložnosti je bil podeljen domicil kurirski karavli P-4, ki je med NOB dalj časa delovala na tem območju, s sklepom LD Col pa so njihovo lovsko kočjo na Farmancah poimenovali po kurirski karavli P-4 in na njej odkrili spominsko obeležje.

Družabno srečanje krajanov, mladine, preživelih kurirjev in drugih prisotnih udeležencev je spremljalo prijetno in sproščeno ozračje, kar je očitno rezultat skrbno pripravljene in dobro organizirane prireditve. Krajanj tega kraja so proslavo pripravili s tesnim sodelovanjem z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami s krajanj skupnosti.

ANTON ERJAVEC

APACE

Izlet po partizanskih poteh

Junija smo člani borčevske organizacije apaske doline odšli na izlet po partizanskih krajih na Gorenjskem, predvsem pa v partizanske Dražgoše. Nekaterim našim članom so ti kraji le malo znani in žal, nismo imeli s seboj vodiča, ki bi nas lahko opozoril na številna obeležja iz NOB. Tako smo se spomnili tovariša Galiciča, prvoborca, ki živi v Škofji Loki. Pridružil se nam je in nam na poti po Seški dolini opisal vrsto spomenikov ter nam povedal več o partizanskih bojih v tistih krajih. Omenjeni tovariš nam je omogočil tudi srečanje z domačinom iz Dražgoš, ki nam je opisal grozote dražgoške bitke. Iz partizanskih Dražgoš smo odnesli s seboj živo podobo legendarne bitke in si ob koncu poti vsi še želeli takih izletov.

FRANC KOKELJ

KOPER

Borci na Vrsnem

Za dostojno proslavitev dneva borca je krajevna organizacija ZB NOV 3. mestne četrti iz Kopra priredila izlet v prijazno vasico Vrsno na pobočju Krna. S tem je bila izpolnjena želja nekdanjih borcev 9. korpusa, da so obiskali kraje, kjer so se bojevali in se hkrati spominjali tovarišev, ki so tam padli. Obenem so hoteli pokazati domačinom, da jih niso pozabili in so jim še vedno hvaležni za toplo zavetje, ki so jim ga nudili v hudih casih.

Vaščani so bili veselo presenečeni, ko sta v vas »prisopihala« kar dva Slavnikova avtobusa.

Ob skromnem, a izvirnem spomeniku padlim je predsednik KO ZB NOV Vrstno opisal glavne dogodke iz bojev, po pozdravnem govoru pa je koprski predsednik KO ZB NOV položil venec. Pevec iz Kopra in Playj so zapeli vsak dve pesmi.

Ogledali so si tudi rojstno hišo in muzej Simona Gregorčiča ter se nato poslovili s prepevanjem njegovih pesmi. Krajevni organizaciji ZB in vaščanom Vrsna čestitamo, da tako lepo skrbijo za spomine in tradicije naših bojev.

M. Z.

RIBNO

38. obletnica Prešernove brigade

Dne 12. julija so številni borci in prebivalci Ribnega pri Bledu proslavili 38-letnico Prešernove brigade. Pred 38 leti je bila 12. julija 1943. leta ustanovljena v Davči Gorenjska brigada kot 8. udarna proletarska brigada, ki je bila po Turjaku preimenovana v 7. SNOB Franceta Prešerna. Po ustanovitvi je Prešernova brigada uspešno prehodila skoraj 2 leti dolgo bojno pot, ki jo je zmagovalno končala konec aprila 1945 z osvoboditvijo Gorice.

Prešernovce je pozdravil predsednik sveta krajevnih skupnosti Ribno Ivan Vidic, slavnostni govornik pa je bil politični komisar enega od bataljonov Prešernove brigade Bogdan Javor-Peter, ki je med drugim dejal: »Borci smo ogorčeni in ostro obsojamo vse poskuse miniranja jugoslovanske skupnosti narodov in narodnosti... Sami pa moramo biti budni, da pri nas ne pride do raznih izzivanj, kajti sovražnik ni nikdar in tudi sedaj ne počiva. Prešernovci imamo žal hude iskušnje. Dovolj je, če samo omenim junaški boj bataljona na Pokljuki, kjer je zaradi domačega izdajalca dalo svoja življenja 79 borcev in bork. To nas obvezuje, da bomo, dokler nam sile ne poidejo, aktivno prenašali v boju pridobljene skušnje na mlajši rod.«

Na slavlju, ki so se ga udeležili tudi predstavniki enote JLA, ki nadaljuje tradicije Prešernove brigade, je predsednik občinske skupščine Radovljica podelil brigadi domicilno listino.

BIZOVIK

V spomin na tri žrtve

V krajevni skupnosti Bizovik je organizacija ZB NOV 3. julija odkrila spominsko obeležje trem talcem, in sicer: Ivani Bricelj iz Bizovika, Pavlu Lukanc iz Dobrunj in Francu Klemenčiču iz Sadinje vasi.

Vse tri žrtve so bile zaprte na belogardištni postojanki v Bizoviku. Ta tragedija se je zgodila novembra 1942, ko so jih iz postojanke pripeljali na pokopališče in jih tam ustrelili. S slovesnostjo in zadovoljivo udeležbo smo se s skromnim obeležjem oddolžili in počastili spomin na žrtve. Postavitve in odkritje tega obeležja se ujema s časom, ko jugoslovanski narod in narodnosti praznujejo 40-letnico oborožene vstaje. Jubileji, ki smo jih ali jih bomo še letos slavili, neomajen porok, da bomo kot doslej vedno šli po TITOVI – naši poti.

Odkritja so se udeležile tudi vse sosedne organizacije ZB NOV s prapori, Gasilsko društvo Bizovik ter politične organizacije. Njihovo delo je na kratko orisal predsednik KK SZDL Franci Zunko. Sodeloval je moški pevski zbor s tremi žalostinkami, mladina z recitacijami in polaganjem vencev.

Z največjim spoštovanjem se bomo vedno spominjali žrtv za vse, kar so žrtvovali za našo svobodno domovino.

MARJA BRICELJ

ŽALEC

Sprejem za borce

Kot že vrsto let nazaj so tudi ob letošnjem praznovanju dneva borcev v Ferralitu sprejeli člane aktivna ZBZB. Glede na to, da iz leta v leto odhaja vse večje število aktivnih udeležencev NOB v pokoj, se tudi stalno zmanjšuje članstvo aktivna. Ob tej priložnosti je člane aktivna pozdravil podpredsednik DS Franc Čretnik, predstavnik DPO pa so člane ZBZB obdarili s knjigami. Predsednik aktivna ZBZB Franc Čebin se je za sprejem in darila zahvalil, obenem pa je poudaril, da je ponosen, da članom ZBZB posvečajo toliko pozornosti ter da se izkušnje aktivnih borcev prenašajo na mladi rod.

I. JURHAR

STARA POKLJUKA

Spominska plošča kurirjem postaje G-6

Preživeli kurirji postaje G-6 na Stari Pokljuki

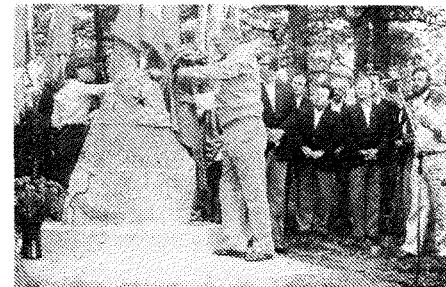
Na območju Stare Pokljuke je bila v začetku julija 1943 organizirana relejna postaja G-6. Prvo leseno kočico so kurirji postavili na Stari Pokljuki, nad Lipno pečjo, na težko dostopnem terenu. Nemci je niso nikoli odkrili. Zaradi varnosti pa so se v letu 1944 preselili v Kristane, v Gaberje, odkoder so se po izdaji čete v Gaberju vrnili na stari teren in so najprej postavili bivak nad Lipno pečjo, kjer so ostali do osvoboditve.

Kurirji G-6 so bili povezani s postajama G-4 in G-30, s katerima so imeli javko v okolici Bevske planine ali pri Mrzlem Studencu na Pokljuki. Na drugi »severni« strani pa je bila zveza postavljena prek nevarne doline Radovne na Mežaklo.

V veliko pomoč kurirjem, to je z obveščevanjem, prehrano in zvezo z dolino, so bili prebivalci bližnjih hiš na Pokljuki, Pokljukarjevi in Figovčevi, v Spodnji Radovni pa Lipnikarjevi. Le tem ljudem gre vsa zahvala, da okupator te relejne postaje ni nikoli odkril.

Dne 4. julija so odkrili na Figovčevi hiši spominsko obeležje kurirski postaji G-6. Slavnostni govor je imel Jože Kozelj-Gašper, spominsko obeležje kurirjem pa je odkril predsednik ZBZB NOV Gorje, prvoborec Vinko Repe-Triglavski, ki je predal obeležje v oskrbo pionirskemu odredu Andrej Zvan-Boris iz osnovne šole bratov Žvan Gorje, ki so tudi izvajali kulturni program.

JOŽE AMBROŽIČ

Na Zagradski gori nad Škocjanom so ob dnevu borca na gozdni jasi odkrili spomenik revolucionarju in komunistu Francu Majcnu.

ŠKOCJAN

Tovariši komunisti me bodo maščevali!

Ob dnevu borca je KO ZBZB NOV Škocjan skupaj s krajevno skupnostjo in družbenopolitičnimi organizacijami pripravila osrednjo slovesnost ob odkritju spominskega obeležja predvojnemu revolucionarju in komunistu Francu Majcnu na Zagradski gori. Slovesnosti so se udeležili mnogi preživeli borci, sestra Frenca Majcna ter predstavniki trboveljske in novomeške občine in domačini. Pri spomeniku so predale poročilo narodnemu heroju Vinku Robku pohodne brigade, ki so odšle na pot iz Tržica, Bučke, Škocjana in rudarskih Trbovelj.

O revolucionarni poti Franca Majcna je zbranim najprej spregovoril Vlado Jurančič, sin učitelja iz Telč, kjer je Majcen deloval kot komunist. Franc Majcen se je rodil 18. septembra 1895 v Trbovljah. Kot rudar se je zaposlil v Trbovljah, kjer se je takoj ogrel za napredno delavsko gibanje in kmalu postal sekretar partijske organizacije. Zaradi svojega revolucionarnega delovanja je bil preganjan, zaprt v celjskem Starem piskru, Lepoglavi in drugje, po vrnitvi iz zapora pa je ostal brez dela. Preživljal se je s priložnostnim delom, včaskezi pa je ostal na čelu naprednega delavskega gibanja. V začetku štiridesetih let je na Telčah ustanovil prvo partijsko celico, ki je bila prva v tem delu Slovenije. Leta 1942 je postal partijski sekretar in član rajonskega odbora OF Škocjan. Skupaj z Jožetom Jermančičem so ga domači izdajalci ujele 22. junija 1943 in ju nečloveško mučili. Majcna so vsega pretepenega zaslislali. Preden so ga zverinski pokončali, je zakričal: »Tovariši komunisti me bodo maščevali!«. Ker so se belogardiisti bali tudi mrtvih komunistov, so ju pokopali v Trebnju, vendar so ju kmalu prekopali in danes leži med prvoborci na trboveljskem pokopališču.

Skrb nad spomenikom so sprejeli mladi iz Škocjanske šole, ki so ob tej priložnosti skupaj s pevskim zborom iz Dobrave pripravili kulturni program.

J. PAVLIN

GOTOVLJE

Praznovali so

Tudi v Gotovljah slovesno, delovno in slavnostno praznujejo svoj krajevni praznik. Letos so v praznovanje vključili kar osem prazničnih dni. Prvi so nastopili pevci. Moški zbor bo kmalu praznoval devetdesetletnico, prvič v zgodovini kraja pa je nastopil tudi ženski zbor, ki šteje prek trideset pevk najrazličnejšega stanu. Bile so izredno marljive, saj so v zelo kratkem času naštudirale kar precej zahtevnih pesmi; uspele so, zares so uspele in s pesmijo bodo v jeseni nadaljevale.

Bile so še druge prireditve: maratonski nogo-met, pohod k Joštovi zidanici, kjer je imel v prvih vojnih mesecih nekaj dni zatočišče narodni heroj Vrušč, nato kresovanje, šolarji so se predstavili s poldrugo uro obsežnim programom, končan je bilo nekaj del v vasi in zaselkih, mladi so pripravili razstavo ročnih del, prijetno je bilo srečanje starejših občanov, ki so jim šolarji pripravili pester program. Vedno pa so živi tudi spomini na padle borce, posebno tiste najmlajše, ki so prostovoljno odšli v boj. Tak je bil tudi Tonček Antloga, čigar ime je zapisano na pionirskem praporu podružnične šole. Na slavnosti seji skupščine KS so bila zaslužnim podeljena odlikovanja in priznanja, sprejeti so bili programi, ki ne smejo ostati besede, marveč dejanja za boljši jutri.

D. K.

Razvitje pionirskega prapora

Dogajanje v sodobnem Iranu

Islamska revolucija v krizi

Ko prideš v Teheran, to velikansko, sedemmilijonsko mesto ob vznožju gore Elburz, si nekaj dni omotičen od širjav tega naselja, v katerem življenje vre z nekakšno sunkovito silovitostjo prevratnih dni, obenem pa je nekako sivo kakor velikanška večina hiš tod okoli. Ko sem lani okoli novega leta prispel v iransko glavno mesto, me je še bolj kot velemestne razsežnosti presenetilo nekaj drugega. Zdelo se mi je, kakor da vnanjih znamenj iranske islamske revolucije ni ali da jih je bolj malo. Res, tedaj so imeli ameriške talce, širen kompleks ameriškega veleposlaništva je bil zaseden in zastražen od mladih ljudi s puškami, *pazdaranov*, revolucionarnih gardistov ali – kakor so se tedaj imenovali – »Islamskih študentov, zvestih liniji imama Homeinija.« Pogosto so se okoli zasedenega veleposlaništva zbirale dsetti-sočglave množice s transparenti in vzvikale Homeiniju, a zoper »Velikega satana«, Združene države, zahtevale izročitev in smrt tedaj še živečega šaha Reze Pahlavija.

Malo znamenj novega časa

Toda na splošno je bilo znamenj novega časa, dobe zmagovite islamske revolucije, ki je pometla z mogočno monarhijo in njenimi zavezniki pa podporniki iz vrst supersile, bolj malo. Življenje je teklo naprej, kakor bržkone tudi prejšnja leta: na cestah neznanska gneča drvečih avtomobilov, na bazarju, v trgovski četrti je življenje potekalo z nekakšnim trgovsko lagodnim tempom. Na pločnikih so kuhali in prodajali rdečo peso, vseh sort stročnic za grizljanje, od kikirikija do pistacij, preproge so bile naprodaj, tranzistorji, magnetofoni, posoda in steklenina prav tako in ne nazadnje zlatnina.

Na bankovcih je bila še podoba ubežnega, od milijonov prekletega in pregnanega šaha. V Firduzijevi ulici so v desetih lokalov menjavali zahodne devize za iranske riale po črnem tečaju, ki se ni zmenil za uradnega.

Kaj se je torej spremenilo?

Odgovor ne more biti preprosto: veliko ali precej ali malo ali tako rekoč nič.

Res, prevrat je bil velikanski. Zamislimo si: Iran, velika dežela z 1,7 milijona kvadratnimi kilometri, z okoli 38 milijoni prebivalcev, država z 2.500-letno državnostjo, z monarhijo in šahom, ki je s trdo roko vladal četrt

stoletja, z nafto tretja najbogatejša dežela na svetu, država, ki je premogla (ali bi kaj kmalu premogla) peto najmočnejšo vojsko na svetu – ta država je razpadla pod sunki milijonov demonstrirajočih množic, ki so z brezumnostjo hrabrih, pripravljenih na vsakršno mučenje, naskakovale tanke, ki se niso ustrašile cesarjevih vojakov in njihovih krogel, pa tudi ne mučenja v ječah šahove tajne policije Savak.

To množico je vodil iz daljave, najprej iz Iraka, nato iz francoskega mesta na videz krhek, bolehen osemdesetletni starček v črnem muslimanskem oblačilu: ajatola Ruhalah Homeini. Vodil je izdelkom modernega sveta, čeprav sadove moderne civilizacije očitno sovraži – z magnetofonskimi trakovi, na katere so posneli njegove ognje-vite govore in jih tihotapili v Iran.

Čedalje bolj je kazalo, da je nesporen voditelj revolucije, brez vzorca v sodobni zgodovini, revolucije, sklicujoče se na vrnitev k virom islama, h koranu, zahtevajoče pa eno: šahova vladavina mora iti in z njo njegovi ameriški, zahodni podporniki.

Geslo zoper šaha, zoper dinastijo Pahlavijev je bilo tako silovit magnet, da so se Homeiniju pridružile skoraj vse opozicijske skupine in stranke. In predvsem milijonske množice Irancev, zlasti še »mostazafinov«, kar pomeni dobesedno bosonogi, zaobjema pa mestne in vaške reveže.

Homeinijevemu boju zoper Rezo Pahlavija so se s stavkami in denarjem pridružile tudi množice trgovcev z bazara, razočaranih, ker so dobili premajhen kos petrodolarskega kolača. In na drugi, levi strani so se v tabor Homeinijeve opozicije uvrstile levičarske stranke pa gibanja – komunistična partija Tudeh, muslimansko napredni mudžahedini in marksistično usmerjeni fedajini, iz vrst meščanstva pa predvsem stranke, zbrane v narodni fronti, organizaciji, ki jo je ustanovil dr. Mosadek, iranski premier, ki se je bil drznil nacionalizirati iransko nafto, pa so ga zato strmoglavili in s pomočjo CIA 1953. leta vrnili na prestol Rezo Pahlavija.

Nedoločene Homeinijeve izjave pred padcem monarhije o tem, kakšen bo Iran po zmagi islamske revolucije, so po svoji še bolj utrdile utvaro, da bo široka in s tem sila raznorodna družbena koalicija zagovornikov velikega prevrata ostala kolikor toliko enotna, str-

njena tudi po zmagi. Ob tem so le malokateri poznali Homeinijeve spise, objavljene v debelih knjigah, v katerih je dovolj obširno in tudi razvidno povedal, kakšna bo država, zrastle na ruševinah iranskega »pavjega prestola«. Že nekaj kratkih navedkov nam bo ponazorilo nazore, ki jih Homeini in njegovi zdaj z zagrizeno vztrajnostjo skušajo uveljaviti v Iranu:

»Islamska vlada ne more biti niti totalitarna niti despotska, marveč ustavna in demokratična. Toda v tej demokraciji zakoni niso odvisni od volje ljudstva, marveč izključno in samo iz Korana in Prerokovo sune (izročila).« Dalje: »Islamska vlada je vlada božjih zakonov in teh zakonov ni mogoče niti odpraviti niti spreminiti niti zavračati.« Pa tudi:

Nič drugega kot ubogati

»V islamu pomeni vladati samo uresničevati zapovedi Korana, se pravi, božje zakone. In voditelje islamske vlade je potrebno ubogati zato, ker Alah tako hoče. Ni druge pravice ne druge dolžnosti kot ubogati.«

Tako se od pomladi 1979, ko so se Iranci na referendumu množično izrekli za islamsko republiko, oblikuje nova država kot izpeljanka zgoraj nakazanih Homeinijevih idej. Glavno besedo pri tem so imeli in čedalje bolj imajo mule, muslimanski, šiitski duhovniki, zlasti še visoki verski starešine – hodžatoleslami, ajatole in seveda imam, Homeini.

Tako se ob nedavnih ostrih zapletih v Iranu ni čuditi, če je neki porogljivi francoski novinar sedanjemu oblikovanju v Iranu označil z besedama »absolutna mulokracija.«

Kakor je seveda takšno označevanje prenapeto, privoščljivo, pa vseeno s svojo enostransko nazorostjo kaže na bržkone poglavitno značilnost iranske islamske revolucije. Gre namreč za sistematično, zagnano odstranjevanje z iranskega političnega odra vseh tistih sil, ki bi jih lahko ohlapno poimenovali posvetne, neklerikalne ali protiklerikalne. To velja za politične grupacije z leve in z desne, čeprav je intenzivnost napadov nanje iz vrst šiitskega klerikalnega vodstva v različnih obdobjih političnega boja različna.

A preden se lotimo orisa napetosti in spopadov v iranski družbi, pogledimo vsaj v grobih orisih, kdo je kdo in kje je kdo v razmerju sil v tej deželi.

V provladnem taboru, če se tako izrazimo, ima glavno besedo islamska

republikanska stranka, utelešenje tako imenovane fundamentalizma, se pravi črpanja idej iz zapovedi in prepovedi preroka Mohameda in njegovih učencev, zaposlenih nekako v sedmem stoletju našega štetja. Stranka se pri delovanju naslanja na nekaj deset tisoč mul širom po deželi, iz njenih vrst je večina poslancev *medžlisa*, islamskega 270-članskega parlamenta, večina ministrov, močno je zasidrana tudi v tretji veji oblasti – pravosodju. Na voljo ima tako imenovane *komiteje*, kakih 50.000 mož *pazdaranov*, kot milica organiziranih revolucionarnih gardistov, obvladuje radio in televizijo in – po nedavni prepovedi več časnikov – tudi tisk.

Njeni nasprotniki sumijo strankino vodstvo, da pri uveljavljanju politike trde roke uporablja tudi batinaše iz »božje stranke« (*hezbollahi*).

Značilno za razmerje političnih sil v Iranu je, da Homeinija in njegove podpira komunistična partija Tudeh, da le-to iz vrst islamskega vodstva le redkokdaj napadajo, če pa že to store, napadi niso hudi. Z drugimi besedami, Tudeh – z nekaterimi zadržki sicer, kot razlaga

republike in odstavljeni vrhovni poveljnik dr. Abolhasan Bani Sadr. Kje je – ali v ilegali v domovini ali kje v emigraciji na tujem – ni znano. Njegovi ne posebno številni neposredni sodelavci so bodisi zaprti ali v ilegali.

Kar zadeva pestro pahljačo opozicijskih sil, je potrebno razlikovati med tistimi, ki se bojujejo dejansko za obnovo monarhije, in večino drugih, ki so podpirali boj zoper Rezo Pahlavija in sodelovali v njem, ki pa se bolj ali manj ne strinjajo s takšno smerjo političnega razvoja v Iranu, kakršno zagovarja Homeini.

V taboru monarhistične opozicije imajo očitno glavno besedo trije: sestra dvojčica Reze Pahlavija, princesa Ašraf, šahov nekdanji general Oveisi in zadnji monarhistični ministrski predsednik Šapur Bahtijar. Koliko so med seboj povezani in koliko sprti, je težko reči, drži pa, da žive praviloma v Parizu in da jim je iraška vlada dala na razpolago radijski oddajnik za propagando njihovih konservativnih idej. Pripomnimo še to, da ob izbruhu vojne z Irakom ni prišlo do vdora monarhističnih oboroženih

jih državnikov, med njimi sedanjega francoskega predsednika Mitterranda – kazni znižal na dosmrtno ječo. Radžavija so izpustili komaj nekaj tednov pred padcem monarhije.

Mudžahedine označujejo nekateri kot »napredne muslimane«, Radžavi pa ponavlja, da jim gre za to, da bi v deželi obudili »revolucionarno bistvo« islamske vere in dosegli prave družbene preobrazbe v korist delovnih ljudi. Islamsko vodstvo s Homeinijem na čelu ima mudžahedine za glavne sovražnike, za »hinavce« za »ameriške marksiste«. Vsekakor sodijo med najbolj preganjane politične skupine v sodobnem Iranu. Radžavi na primer je že leto dni v ilegalnosti nekje v Teheranu.

Resnično moč mudžahedinov je težko prtehtati, deloma tudi zato, ker je možno, da varujejo svoje sile, in zato le redkokdaj posežejo v odkrite ulične spopade. Zadnjikrat so to storili 20. junija, ko je na teheranskih ulicah obležalo 25 mrtvih in je potle islamsko vodstvo sprožilo val usmrtitev na podlagi obsodb naglih sodišč. Tedaj so usmrtili tudi slavnega pesnika in režiserja Saída Sultanpurja.

Dr. Abolhasan Bani Sadr (tretji z leve) med obiskom na fronti proti Iraku, ko je bil še vrhovni poveljnik

njegov generalni sekretar Kianuri – podpira smer Homeinija in njegovih, pač zato, ker je protimperialistična, kar v kontekstu iranskih razmer pomeni protiameriška in protizahodna. To pa se ujema s smerjo Tudeha, ki je naklonjena Sovjetski zvezi. Tako je prevladujoče mnenje, da Tudeh slej ko prej varuje svoje moči, ne izpostavlja se in razvija, utrjuje svojo na pol ilegalno organizacijo.

Kje je Bani Sadr?

Zunaj iranskega islamskega vodstva in redkih zaveznikov je zdaj, od začetka junija naprej, tudi odstavljeni predsednik

enot v Iran, kakor je namigoval Oveisi.

Kdo so mudžahedini

Na iranski levici je najmočnejša organizacija *mudžahedin halk* (borci za ljudstvo), ki ima po nekaterih cenitvah pod orožjem okoli 100.000 ljudi. Če ta podatek drži, potlej je njenih oboroženih borcev dvakrat več, kot je *pazdaranov*, revolucionarnih gardistov. Stranko mudžahedinov vodi edini od njenih ustanoviteljev, ki je preživel nasilje Savaka, 33-letni Mašud Radžavi. Leta 1970 je bil obsojen na smrt, potlej pa mu je šah – na prigovarjanje več tu-

dolgoletnega borca zoper šahovo monarhijo, sicer pristaša druge levičarske organizacije, fedajinov.

Razkol med fedajini

Fedajini so očitno šibkejši od mudžahedinov. To je pripisati temu, da so javno razglašajo za posvetno, marksistično-leninistično stranko, kaj jim v Iranu, kjer je islamska vernost močno razširjena, ravno ne prinaša veliko pristašev. Razen tega je organizacija precej razklena, predvsem ob vprašanju, koliko podpira vodstvo islamske revolucije, pa tudi ob vprašanju, odnosa do sovjetske politike.

Najdlje in najostreje p-

V spomin na ustanovitev Celjske čete 20. julija 1941

Celjska partizanska četa

se islamskemu vodstvu z orožjem postavljajo po robu pešmerge, kurdske gverilci, saj vežejo nase več divizij iranske redne vojske in na tisoče pazdaranov. Toda tudi v kurdskega političnega vodstva je prišlo do razdora, med drugim očitno ob vprašanju, koliko se na tistem nasloniti na pomoč Iraka v boju proti vladi v Teheranu.

Iranska islamska revolucija je imela več etap, pri čemer so bili v ospredju:

1. Strmoglavljenje monarhije, beg šaha Reza Pahlavija februarja 1979.

2. Zajetje ameriških talcev in zasedba ameriškega veleposlaništva v Teheranu.

3. Obdobje čedalje hujše prevlade tako imenovanih fundamentalistov, pristašev klerikalizma v političnem in družbenem življenju.

Zmaga nad monarhijo in ameriški talci so bili vsekakor združevalni dejavniki, stvari, ki sta mobilizirali množice in pritegovali soglasje večine iranskih političnih sil.

Toda težnja islamske republikanske stranke in Homeinija samega po »absolutni mulokraciji«, povzroča hudo krizo v islamskem taboru samem. Dejstvo je, da so bili iz vodstva odstranjeni vsi, ki so se upirali taki smeri konservativno pojmovanega islama. Najznačilnejši med njimi je seveda Abolhasan Bani Sadr, ni pa dani in brzokone tudi ne zadnji.

Vozli konfliktov

Čeprav atentatorji, ki so z bombo (ali pa sta bili dve) razdejali sedež islamske republikanske stranke v Teheranu, ko je bila tam zbrana elita politikov, brzokone še dolgo ne bodo znani, je to razdejanje, v katerem je bil ubit najvplivnejši politik za Homeinijem, ajatola Behešti, po svoje izraz hude krize, konfliktnosti razmer v Iranu. Kriza je tem hujša zato, ker Homeini in njegovi nimajo več magnetne povezovalnih dogodkov, kot so bili boj zoper monarhijo in tudi ameriški talci.

Vojna z Irakom je neka-ko oddaljena od vsakdanjega življenja, in ker iranska vojska pa pazdaran ne morejo doseči nobenih pomembnejših, kaj šele bleščečih zmag, marveč se predvsem branjajo, to ne more biti povezovalni dejavnik; vsaj močan ne.

Obračuni z nasprotniki »linije imama Homeinija« lahko občasno vzbujajo množice, obenem so pa tudi dvorezni, saj v polarizaciji sil prihaja tudi do

odtujitve od islamskega vodstva.

Po drugi strani je najbrž res, da je opozicija v Iranu tako razdrobljena, tako šibko povezana, da ne more resno ogroziti vodstva islamske revolucije, pa čeprav je to zdaj, s smrtjo Beheštija, hudo oslabiljeno, in še manj kot poprej zmožno odpirati Iranem perspektive.

Razdvojenost opozicije je opaziti predvsem ob ključni dilemi: ali podpirati islamsko revolucijo, ki grozi, recimo, mudžahedinom in fedajinom z uničenjem, ali pa se ji odkrito postaviti po robu, s čimer bi se levica izpostavila dvojni nevarnosti – da jo uničijo sile islamske republike ali pa da v vrsticu državljanske vojne pridejo na oblast desničarske sile.

Ob politični tudi gospodarska kriza

Vse to je seveda potrebno presojati z vidika strateškega in geopolitičnega položaja Irana, dežele ob Zalivu, koder črpajo dobršen del svetovne nafte in z njo oskrbujejo dobršen del Evrope in nekatere druge dele sveta. Zaliv je območje, koder se neposredno križajo strateški interesi obeh supersil, ZDA in Sovjetske zveze. Z drugimi besedami: hudi družbeni pretresi v Iranu bi vsakor prinesli vmešavanje od zunaj z nevarnimi posledicami za svetovni mir.

Iranska politična kriza gre z roko v roki z gospodarsko krizo. Gospodarstvo namreč že ves čas od padca monarhije peša. Točneje rečeno: po večletnem poletu spriču kupa denarja od nafte je že pod šahom dežela začela bresti v gospodarske težave. Po zmagi islamske revolucije je še huje, zlasti še kar zadeva industrijo in gradbeništvo. Kmetijstvo je poglavje zase: Iran mora uvažati večino živil, te pa potem vlada prodaja po cenah, nižjih od svetovnih. Brezposelnost narašča, po nekaterih cenitvah je brez dela vsak četrti dalazmožni Iranec. Iran vzlic bombardiranju v vojni še naprej izvažata nafto, vendar premalo, da bi krili proračunske izdatke. Ti pa razumljivo naraščajo zaradi vojne z Irakom.

Politična in gospodarska kriza torej. In sicer v okoliščinah, ko je deželi edina nesporna avtoriteta imam Homeini; ta pa je v 82. letu starosti in ne posebno zdrav. Vprašanje, kako iz politične in gospodarske krize, se tako utegne v bližnji prihodnosti pridružiti ostro vprašanje: kam in kako po Homeiniju?

Jože Šircelj

Osnovanje prve partizanske enote na celjskem območju so omogočili predvojni napori komunistov, ki so, podobno kot v ostalih predelih Slovenije, vodili boj za izboljšanje življenjskih pogojev in delovnih pravic delavskega razreda, hkrati pa pridobivali zaveznike v vrstah kmetov in meščanov.

Vrste somišljenikov KP Slovenije so se povečale posebno v letih, ko je le-ta uvrstila v svoj program tudi boj proti agresivnosti nacionalizma in fašizma na splošno.

Nacistična nevarnost je postajala po prihodu Hitlerja na oblast v 1933 letu čedalje večja za večino evropskih narodov in posebno še za slovanske države. Po nasilni priključitvi Avstrije v tretji rajh so začeli komunisti ustanavljati 1938. leta ob pomoči naprednih ljudi na Štajerskem narodno-odrambne odbore, v DPD Vzajemnost (prejšnje prepovedane Svobode) in v društvi kmetijskih fantov in deklet pa prirejati predavanja o preteči nevarnosti nacizma in približajoči se vojni vihr.

V obdobju tridesetih let so v izredno težkih pogojih delovali vidni komunisti Slavko Šlander, Branko Diehl, Kazimir Koželj, Franc Hribar, kasneje pa Peter Stante, Jože Borštner, Mate Ubojčić, Franjo Vrunč, Janko Skvarča, Dušan Kraigher, Milan Apih, Milan Boršič, Tone Grčar, Anka Berus, Darinka Kovačič, Žan in Fonze Dolhar, a med mlajšimi Dušan Finžgar, Polo Kudiš, Igor Belič, brata Nandl, Kresnik, Grobelnik, Lutar in še nekateri dijaki celjske gimnazije, in drugih šol, ki so vnašali vplive iz domačega kraja (iz Šoštanja Janko in Olga Vrabčič, Božo Mravljak, Karel Destovnik, Vera Šlander iz Latkove vasi, dijaki iz Šentjurja, Ponikve, Štor in še od drugod). V veliko pomoč, posebno v sindikalnem gibanju in mezdnihih sporih, je bil celjski organizaciji komunistov Franc Leskošek, že od 1935. leta v vodstvu sindikata kovinskih delavcev za Slovenijo, od 1937. leta pomemben član v vodstvu CK KP Slovenije in Jugoslavije.

Toda po nemški okupaciji so nastopile vse drugačne razmere. V Celju in okolici je delovalo pred vojno prek 60 članov KP in Skoja. V prvih tednih okupacije je ostalo v mestu 23 članov, 10 kandidatov KP in nekaj skojcev, a proti koncu meseca junija jih je bilo le še okoli 10 vseh skupaj. Vsi ostali so bili aretirani in pozneje izgnani v Srbijo ali na Hrvaško, neka-

teri so odšli v Ljubljano ali so bili dodeljeni na delo drugam, nekaj jih je vstopilo v ilegalo. Podobno je bilo s partijskimi somišljeniki.

Pretežni del je bil izgnan. V mestu so ostali le redki nekompromitirani komunisti in začeli so pod vodstvom sekretarja OK KPS Toneta Grčarja snovati mreže zaupnikov in članov Osvobodilne fronte. Prejšnji sekretar OK Franjo Vrunč in člana komiteja Peter Stante in Milan Boršič so bili od vodstva PK KPS za Štajersko določeni za priprave za oboroženi boj.

Prve partizanske čete – šole vojaških kadrov

V prvi zbor Celjske čete so pred komandirja Franja

Peter Stante-Skala

Vrunč-Buzde in komisarja Petra Stanteta-Skala stopili 20. julija na Resevni, na meji med celjsko in šentjursko občino, zvečine sami komunisti in skojevci: Milan Boršič, Janko Skvarča, Jože Turk, Rudi in Jožica Hribar, Hermina Seničar, Ivan Novak, Karel Vovk, Jože Mlakar in Miro Širca. Po nekaj dneh so pripeljali aktivisti v četo še dva Arabca, Mehmeda Junisa in Abdula E. Krima, na Kreti zajeta britanska vojaka, ki sta pobegnili v Celju s transporta v taborišče.

Celjska četa je imela izredno težko operativno področje, razdeljeno s cesto Celje–Šentjur. V dolinskih vaseh in zaselkih so ji bili v izdatno pomoč s hrano, ki je prihajala tudi iz Celja, posamezni revni in premožni kmetje, večinoma osebni znanci borcev in to v Goričici (Suša), Dramljah (Mastnak, Jakopin, Jesenek), v Vrbnem (Podplaski), Šentjurju (Dobrotinšek), predvsem pa delavec Jože Farčnik iz Čreta, pri katerem je bila ves čas četinega obstoja njena glavna javka. V vrste podpornikov čete je šteli tudi Blažičeve in druge. Samo hribovito področje, kjer se je četa največ zadrževala, redko naseljeno predvsem z baltarji, zaposlenimi v Štorah,

Laškem, Pečovniku, je bilo razen redkih izjem (Resenšek in še redki), zaslepljeno od okupatorjeve propagande. To je bilo v največji meri krivo slabemu koncu obstoja čete. Takšno je mnenje mnogih, ki so bili tedaj seznanjeni vsaj delno o težkih dneh čete in neprestanem zasledovanju njenih premikov. Tako sodi danes o tem tudi prof. Igor Belič, tedaj študent kemije, ki je bil določen za zveze med četo in sekretarjem OK Tonetom Grčarjem. Zveze s četo so vzdrževali še Tone Šmerc, član KP, po vsej verjetnosti iz šentjurske strani Leon Dobrotinšek in še drugi, toda redki partizanski zaupniki.

Prvo pomembno akcijo je četa opravila v noči od 4. na 5. avgust. Požgala je žita in gospodarska orodja poln Čarterjev kozolec oziroma veli-

Janko Skvarča-Modras

ko gospodarsko poslopje za Bežigradom. V pripravi za naslednje akcije – četa bi naj napadla orožniško postajo v Slivnici pri Šentjurju – je bil 11. avgusta pri izvidniškem ogledu ranjen in zajet komisar Franjo Vrunč (ustreljen v Mariboru 24.8.), medtem je Peter Stante zbežal. Prevzel je vodstvo čete, ki so jo naslednji dan napadle orožniške in policijske sile. Premaknila se je iz Resevne in si uredila taborišče na hribu z imenom Javornik. Ko je bila četa 16. avgusta spet napadena na Langerjevih pečinah, je bil ob umiku poškodovan komandir Skala. Za njim je postal 18. avgusta komandir Vilč Šlander-Grom, predvojni član KPS z dvoletnim »mitroviškim stažem«, poslan od PK KPS za Štajersko. Ko je bil z borci na premiku v smeri Kozjanskega, kjer bi naj vsaj začasno zmešali sledi za četo, so se zapletli v manjši spopad na Vovkovi kmetiji v Pustih njivah v bližini Planine. Ustrelili so nemškega orožnika in se umaknili. Pri tem se je izgubil borec Krim. Nemci so ga ujeli in ustrelili v Celju.

Cetina aktivnost je sprožila angažiranje močnejših sovražniških sil iz policijskih in orožniških postojank iz Šentjurja, Štor in Laškega. Del borcev si je poiskal za-

vetje v Dramljah, dva borca sta bila poslana na zdravljenje, dva sta bila na kurirskih poteh. Komandir Grom je krenil s preostalo majhno skupino ponovno v bližino vasi Breze. Ni izključeno, da se je hotel prebiti z borci prek Savinje in se pridružiti Savinjski četi. Toda v globlji pod Brezami, kjer je v bližini četa že doživela hude ure, je skupina petih junakov – partizanov vadila svoj poslednji boj v gorečem Zavškovem mlinu 27. avgusta. Borec Jože Mlakar-Iztok se je hotel prebiti. S strelom je pokončal nemškega orožnika in tudi sam omahnil.

Trije narodni heroji Celjske čete

Prvi komandir čete Franjo Vrunč, po poklicu učitelj,

Franjo Vrunč-Buzdo

član KPJ od 1933. leta, je preživel tri leta v Sremski Mitrovici. Ječa – komunistična univerza. Tri leta je bil sekretar celjsko-savinjskega šaleško-mislinskega okrožja. Prezgodaj se je, in to kot prvi, poslovil od svojih tovarišev. Janko Skvarča ključavničar in mehanik vrsto let član KPS, priljubljen med delavci in delavkami, člani Vzajemnosti in društva kmečkih fantov in deklet v celjski okolici, se je v septembru 1941 vključil v Savinjsko četo, zatem v Štajerski bataljon. Skoraj dve leti se je bojeval na Kozjanskem in padel kot komandant bataljona 20. decembra 1943. v Bistrici ob Sotli. Peter Stante spada med prve partizane na Štajerskem. Vojskoval se je štiri leta in nabral velike izkušnje kot namestnik komandanta Franca Rozmana-Staneta v 2. grupi odredov, v 4. operativni coni, kot namestnik komandanta 9. korpusa v 1943. letu je bil tudi sekretar PK KPS za Štajersko. Pred vojno član KPJ, udeleženec partijskega posveta v Goričanih 1934. leta, je bil dve leti zaprt v Sremski Mitrovici. Ob obujanju spominov na vojna leta in še posebej na Celjsko četo se je vselej zresnil, saj je bil to čas, ko smo začeli boj brez vojaških izkušenj.

Franjo Fijavž

Vse drugače, lepše bo takrat na svetu

Zima. Mraz pritiska, sneg naletava, mi pa hodimo in hodimo, vsi premrazeni, lačni, izmučeni. Pred seboj vidim borce, ki neutrudno prenašajo svoje ranjene tovariše. Ne smejo jih pustiti tu, v mrazu, v snegu, ne smejo jih pustiti, da umrejo kot ranjene živali. Trdna je njihova volja in ne bodo omagali.

Za menoj hodi majhen fantič, na rami pa ima puško. Oblečen je zelo malo, najbrž ga hudo zebe. Pot je utrudljiva, lačen je, toda iz sebe ne da niti glasu, niti besedica tožb mu ne uide iz ust. Zelo sem ga vzljubila. Našli smo ga ob pogorišču neke vasi, ravno tako pozimi. Ko se je upomogel, ni hotel več stran od nas. Tudi v boju se je izkazal, in ko je dobil še orožje, je postal pravi partizan. Ker ni imel več matere in tudi ne očeta, sem mu poskušala pomagati in ga razumeti. Rad me je imel in tudi sedaj, ko hodi za menoj, ni njegova ljubezen nič manjša.

Sneg se vedno naletava in na zemljo počasi pada mrak. Tiho se pomikamo naprej. Smo kot črne pike v snegu. Nikjer ni nevarnosti, zato smo lahko mirni. Toda pot je dolga, utrujeni in izmučeni, kakršni smo, ne bomo prišli več daleč. Nekateri borci brundajo predse pesmi, pesmi o svobodi, lepšem življenju, sreči, tovarštvu in o spominu na vse tiste, ki so že darovali svoja življenja svobodi. Okrog nas je vsepovsod tišina. Mrak postaja vse gostejši. Za seboj slišim tiho sopenje in majhne hitre korake.

Naenkrat pa tišino prereže rezek strel. Vsi poležemo po

tleh. Takoj zatem pa se od vsepovsod zaslišijo strelji. Obkoljeni smo. Tudi mi začnemo s streljanjem. Boj je trd in dolg. Ves čas niti ne pomislim na Jurčka. Sneg pa še vedno naletava. Proti jutru se bitka končuje. Zmagali smo! Sneg je premehal naletavati, oblaki so se razkadili.

Sončni žarki so nas objeli z vso svojo toploto. Drevesa so bila podobna velikanom z belimi kučmami, od tal pa se je odbijala svetloba. Ozirala sem se okrog sebe s smehljajem na ustih. Spet smo bliže zmagi. Naenkrat pa se prestrašim... Kje je Jurček? Nedaleč stran ga zagledam na snežno-beli odeji. Leži na tleh, okrog njega pa se širi krvav madež. Prestrašena stečem k njemu. Glavo mu dvignem na kolena. Zazrem se v njegove oči... Še živi! V meni zatli upanje.

Počasi odpre usta in izgovori z veliko muko: »Pozdravi svobodo tudi v mojem imenu... in... Rad te imam... mati...»

Glava mu zdrkne na tla. Dejal mi je mati...! Mati, pa čeprav mu to nisem bila. Solze mi same od sebe tečejo po licih. V srcu me tišči, peče.

Ozrem se po borcih. Veselejo se nove zmage, od nekod se oglasi tudi partizanska pesem, velika, mogočna. Da, kmalu bo svoboda in vse bo lepše, takrat, drugače, pa čeprav tega ne bodo doživeli vsi. S ponosom se bomo spominjali vseh žrtev, ki so padli in darovali svoja življenja svobodi. lepšemu življenju.

Nina Golob

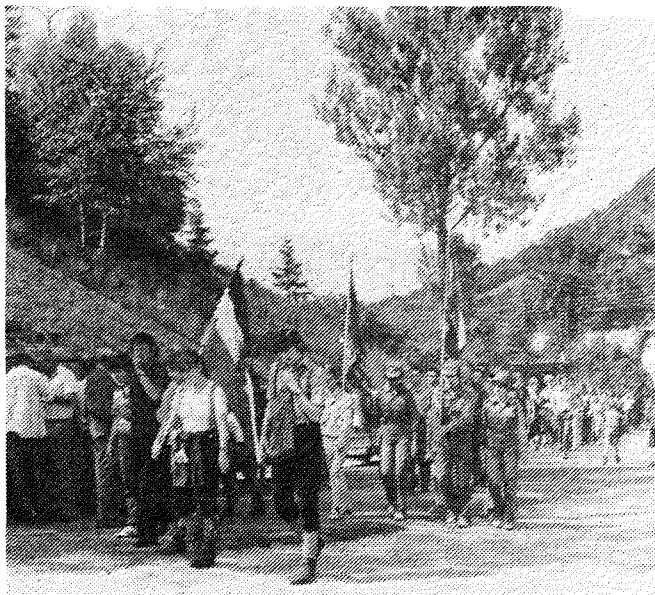
Revolucionarna Savinjska dolina

Mlademu rodu zaupamo nadaljevanje boja

Organizacije zveze komunistov so se snovale v krajih Savinjske doline že od leta 1934. Le kdo ne ve za delavsko gibanje v industrijskih Libojah, v Zabukovici in Preboldu! Narodnoosvobodilno gibanje je bilo tudi v Savinjski dolini, povsod tam, kjer je bil močan delavski razred, kjer je komunistična partija vodila delavsko gibanje že celo desetletje. Delavstvo, povezano s kmečkim prebivalstvom, je jasno spoznalo, da je po izdajstvu domače buržoazije, samo komunistična partija tista napredna sila, ki se bojuje za cilje delavskega razreda, da edino ona lahko organizira široke ljudske množice za končni boj. Koliko spominov na slav-

ne dni pred drugo svetovno vojno in na dogodke med NOB je bilo slišati med udeleženci osrednje proslave 40-letnice vstaje v Savinjski dolini, ki je bila prejšnjo soboto v Grižah! Tu so se zbrali številni prvoborci, nosilci spomenice... Slavja se je udeležil tudi narodni heroj Anton Vratinar-Antonosko, zbranim pa je spregovoril udeleženec ustanovnega kongresa komunistične partije na Čebinah in član sveta SR Slovenije Albin Vipotnik-Strgar.

V svojem govoru je opisoval pomen delavskega gibanja v Spodnji Savinjski dolini in dogodke med NOB. Govor je končal z besedami: »Ob poja-

Pohoda krajanov Griž se je udeležilo 250 ljudi

Spominsko ploščo ob 40-letnici napada na rudnik Zabukovica je odkril prvoborec Peter Šprajc

vu nacizma in fašizma je Edvard Kardelj na čebinskem kongresu največ besed namenil temu, da je treba partijo okrepiti in usposobiti ter jo povezati z vsemi rodoljubi. Le tako bomo sposobni braniti domovino pred fašistično agresijo. Tu je pravzaprav že začetek narodnoosvobodilnega boja. Ta boj se je potem nadaljeval in dobival vse jasnejše oblike v Šmiglovi zidnici nad Grajsko vašjo pri Preboldu, kjer je bila prva konferenca Komunistične partije Slovenije in se je udeležil tudi tovariš Tito. Ta boj se je potem nadaljeval v Joštovem mlinu in še kje.»

Po govoru Albina Vipotnika je sledil prisrčen kulturni program, ki so ga pripravili recitatorji, pevci, godba na pihala iz Zabukovice in pevke Svobode iz Griž. Sobotno slavlje je bilo namreč združeno tudi s praznovanjem 60-letnice Svobode iz Griž. Delavsko prosvetno društvo Griže je bilo ustanovljeno leta 1921 z namenom dvigati kulturno raven pri preprostih delavcih, ki so bili v takratni družbi grobo izkoriščani in zapostavljeni. Najprej je bila ustanovljena knjižnica, kasneje pa še pevski zbor in dramska sekcija. Pomen delovanja griške Svobode pa je mnogo širši, saj je znano, da je komunistična

17

Vlado Kresnik

Zapiski iz vojnega ujetništva 1941-45

Z Vasom Svirčevićem, ki je Vegetiral v baraki deujevcev, nas je bila že majhna četa – kakšna organizacijska razkošnost, v primerjavi z začetki v letu 1941. In s posadko barake 18, povezane po principu konspirativne partijske linije, nas je bilo skoraj za partizansko brigado. V kratkih stikih med posamezniki smo zaradi političnih novosti izdelali linijo, ki sem jo posredoval Internacionalnemu komiteju: uveljaviti je treba vlogo kompartij stalaga, okrepiti ali ustvariti široke protifašistične povezave – tudi z Angleži, utrditi pozicijo Internacionalnega partkomiteja, ki naj izdela trdne organizacijske splošne principe. Skratka, ilegalna pod okriljem Partije mora dobiti udarno strukturo.

Nikolaj je pozdravil našo pobudo, Rene tudi. V naši pobudi sta videla korak k partijski odločnosti in k likvidaciji nekoristnih anarhizmov. Sklenili smo, da je treba v polni meri uveljaviti načelo odgovornosti za opravljeno in neopravljeno nalogo, nadalje načelo partijske discipliniranosti in za nedisciplino izreči partijsko kazen, in – ne nazadnje – treba je delovati samo z jasnimi postavkami. Odpravili smo vojaške komiteje, uvedli gibčne enote militantov na temelju svobodne odločitve posameznikov in ne na podlagi splošnega mobilizacijskega plana. Rene in Nikolaj sta meni poverila odgovornost za delo Internacionalnega komiteja.

Trajalo je približno dva meseca in praksa je pokazala, da je novi organizacijski princip ustrezen. Z njim smo dočakali konec vojne, na njem ni bilo treba nič več spreminjati.

Lotil sem se posvetovanj s posameznimi nacionalnimi partijskimi frakcijami stalaga. Nikolaj me je odpeljal k majorju Ovčeničkovu.

Spoznal sem moža jeklenih živcev in široke razgledanosti. Problemi partije in vojne so bili zanj seveda isti. Bil je prototip rdečearmejskega oficirja, ki je poznal samo eno izvedbo življenja: živeti za domovino. Ujetništvo je štel za nepotrebno epizodo življenja, ki jo bo treba na nek način odplačati.

Izročil sem mu plod naše, jugoslovanske univerzalne orientacije, orientacije s politično ljudsko širino in na ekskluzivnost podzemlja, Slobodno Jugoslavijo. Obračal je list, črkoval besede in iskal njihov smisel, ujel poročilo z ruske fronte. Razložil sem mu, kje in pod kakšnimi pogoji nastaja Slobodna Jugoslavija. Zamislil se je. Nikolaj mu je risal, kako je on dojel podzemlje. Pojasnil sem, kakšen je bil učinek časopisa.

Razmišljali smo, kako bi ustvarili za Sovjete podoben tisk. Slobodno Jugoslavijo je zadržal. Prišla bo v Revolucionarni muzej z Leninovim imenom, je dejal.

S francoskimi komunisti sem se srečeval skoraj vsak dan, in zdelo se mi je, da vedno bolj hodijo svoja pota. Morebiti v nadomestilo, ker v Résistance stalaga niso mogli zgrabiti ravno prve violine, Résistance so dirigirali degolisti. Spoznal sem se s profesorjem-filozofom Duboisom, imel je marksistični seminar. Dvakrat sva se ga udeležila tudi z Mirkom. Iznenadila naju je teza, da francoski komunisti niso proti kolonijam, temveč proti »kolonializmu«. Kolonijam je treba v okrilju Francije omogočiti izdatno samoupravo in nemoten ekonomski razvoj: recept kolonializma. Ko se je bližala okto-brska obletnica, smo si zamišljali, kako bomo priredili skromno proslavo v naj-ožjem krogu partijcev – Duboisov krog je proslavo odklonil. Oktobar je »ruska interna zadeva«.

Polemičnost te vrste se mi je zdela zgrešena. Bili smo v vojni, kot komunisti v neposrednem soočenju z nacizmom, šlo je za življenje ali smrt – »akademska diskusija« je bila škodljiva. Ali je bila morebiti izziv? V internacionalnem partkomiteju smo seminarje, ki niso bili usmerjeni v realizacijo stvarnih nalog, črtali z dnevnega reda.

Jugoslovani smo namesto vojaškega komiteja ponovno oživili protifašistični komitej v funkciji ljudskega odbora osvoboditve. Razen Mirka smo komite razširili z vključitvijo Dragoljuba Dudvarskega, poleg Slavoljuba Djordjevića in Dobrivoja Živadinovića. Dudvarski je prevzel organizacijo militantov desetih. V dobrem mesecu so bile sestavljene, imele so kot pol-desetine redne sestanke, po pet in pet. Bile so kmalu pričujoče povsod na terenu.

Lubajo smo kot kandidata za »vertrauensmana« dali na preprost način z dnevnega reda. Prek Résistance smo napovedali njegovo likvidacijo. Priprave za likvidacijo so bile izpeljane tako verodostojno, da je »šlo zares«. Nihče razen mene in Reneja ni vedel, da je likvidacija navadna potegavščina. Neverjetno – potegavščina je psihološko uspela. »Vertrauensman« je postal Mirko Mitrović, gojenec oficirske kraljevske akademije, ne Lubaja.

Ni trajalo predolgo – pa smo izsledili, da med Mitrovićem in angleškim zastopnikom obstajajo povezave. Naši obveščevalni mehanizmi so začeli delovati. Pred našimi ušesi in očmi ni bilo več možno nič prikriti.

In zveza s poveljstvi – to funkcijo je prevzel Rajko Djokić, gojenec oficirske akademije, čvrst pristaš narodnoosvobodilne vojne.

partija prek aktivnega vključevanja svojih članov v različne dejavnosti društva, zlasti v desetletju pred drugo svetovno vojno, odigrala pomembno vlogo med rudarji in kmečkim prebivalstvom celotnega zabukovskega

valnim delom. Svoboda iz Griž je v nedeljo prejela tudi najvišje občinsko priznanje – zlati grb občine Žalec. Praznovanje dneva borca, 40-letnice vstaje in 60-letnice griške Svobode se je namreč ujemalo tudi s praznova-

hoda krajanov s Sprajčevega hriba do Minerve, v Zabukovici. Tam je prvoborec Peter Sprajc odkril spominsko ploščo v spomin na dogodka pred 40 leti, ko je bil oborožen napad na rudnik. Zbranim je o poteku akcije pripo-

Albin Vipotnik je v Grižah obudil spomin na predvojno revolucionarno gibanje v Libojah, Zabukovici in v Preboldu

in griškega območja. Člani društva so v velikem številu sodelovali tudi na zletu Svobod leta 1935 v Celju, po NOB je DPD Svoboda v Grižah nadaljevala s svojim izobraže-

njem praznika občine Žalec.

Številni udeleženci sobotne slovesnosti so se pred osrednjo prireditvijo, ki je bila v letnem gledališču, udeležili tudi po-

vedoval prvoborec Ivo Ludvik Zupanc. Krajši kulturni spored pa so pripravili učenci osnovne šole Nade Cilenšek v Grižah.

Janez Vedenik

Naši znaki

Ljubljana 1947

Današnje vrstice so namenjene predvsem Ljubljancem. Skupaj s predstavitvijo značke za prostovoljno delo iz leta 1947 so posvečene vsem tistim, ki so si na tej ali oni akciji prostovoljnega dela leta 1947 zavili rokave in po svojih močeh poprijeli tam, kjer je bilo treba. Kdor je bil med najbolj pridnimi, torej med odlikovanci, naj stopi do univerzitetne knjižnice in zalista po starih vezanih letnikih Slovenskega poročevalca. Enajstega septembra 1974 je bil objavljen prvi jesenski pregled uspehov prostovoljnega dela. Mogoče bo med imeni odlikovancev z zlatimi, srebrnimi in bronastimi znaki našel tudi svoj priimek. Na podlagi prešteti imen na tem spisku lahko zapišemo, da so Ljubljanci dobili za ure prostovoljnega dela ob prvi septembrski podelitvi 33 zlatih, 59 srebrnih in kar precejšnje število bronastih značk. Do bronaste značke je bil upravičen prostovoljni delavec, z najmanj 50 urami opravljenega dela, do srebrne s 100 urami in do zlate s 150 in več urami prostovoljnega dela. Po podatkih iz Slovenskega poročevalca se je udeležilo prostovoljnega dela od začetka maja do zadnjega avgusta 87.665 Ljubljancev, ki so delali 37.345 ur. Najverjetneje gre pri zapisnem za tiskovno pomoč ali za zamenjavo števil, ker bi po prej navedenih številkah delal vsak izmed teh delavcev po približno pol ure.

Nekaj takega pa bi bilo nesmiselno trditi. Število opravljenih ur in število prostovoljnih delavcev je prav

gotovo zanimivo, toda v okviru teh vrstic so pomembnejše same značke.

Med brskanjem po muzejskih zbirkah in ob pregledovanju zasebnih zbirk značk še nisem našel na značke za ure prostovoljnega dela iz leta 1945 in 1946. Tako sklepam, da se je njihovo podeljevanje začelo šele leta 1947. Vesel bom, če se motim in bo prišlo do dokazov o nasprotnem. Značke za ure prostovoljnega dela (uradno so jih imenovali značke), je podeljevala Osvobodilna fronta slovenskega naroda. Za prostovoljno delo se je šlo sodelovanje v frontnih akcijah, ki so bile zelo raznolike. OF je organizirala odstranjevanje ruševin, zidavo blokov, sečnjo lesa, zbiranje bukovega žira, po liniji AFŽ šivanje copat, po pionirski liniji zbiranje starega železa in tudi pregled krompirišč ter pomoč kmetijskim obdeloval-

Znak za ure prostovoljnega dela v Ljubljani

nim zadrugam. Potrebno je pojasniti, da so bile značke za ure prostovoljnega dela namenjene samo za ure, ki so bile opravljene ob rednem delu. To je zelo pomembno, ker bomo lahko le tako razumeli, da so pa bili udarniški nazivi in udarniške značke namenjene za nadpovprečni delovni prispevek na delovnem mestu. Leta so naredili svoje in redki so, ki danes poznajo razliko med udarništvom in prostovoljnim delom. Najpogostejše se izraz »udarniško delo« uporablja tako za resnično udarniško delo v podjetjih kot tudi za sodelovanje v frontnih akcijah in na zveznih mladinskih delovnih akcijah. Z mladinskih delovnih akcij so najpriazdevnejši mladinci prinašali domov lepo emajlirane udarniške značke in tako ni ta razlaga nič čudnega.

Ljubljanski tip značke za ure prostovoljnega dela je razmeroma kar pogost. Prej smo navedli številke samo za prvo podelitev. V začetku septembra seveda še ni bilo pregledov o vseh v letu 1947 opravljenih urah in tako je bilo precej značk podeljenih še kasneje. Te značke so precej velike, saj je premer vsake približno 34 milimetrov. Na znački sta delavka z lopato in delavec z zastavo in krampom. Ob robu teče napis »priznanje za prostovoljno delo«. Na znački je tudi letnica 1947 in podpis medaljerja Staneta Dremļa. Zlate značke so pobarvane zlato in srebrne srebrno. Na zadnji strani je samo igla za pripenjanje.

Janez J. Svajncer

Ko je leto 1944 začelo v drevju in po grmovju napovedovati zimo – zadnjo v ujetništvu – smo bili gospodarji taboriščne zemlje, podzemlja in politične situacije. Zdelo se nam je, da nas nobena varianta konca vojne ne more presenetiti. In domišljali smo si, da poznamo vse različice.

Zadnji taboriščni problem večjega političnega obsega so bili Angleži. Internacionalni partkomite je iskal pota do njih, prizadeval si je prek vseh kanalov protifašistične koalicije povezati Angleže v skupno fronto. Bi pomagal Mirko Mitrović?

Mitrović je sodelovanje z jugoslovanskim protifašističnim komitejem odklonil. On »čaka kralja« – fraza, ki smo jo potlej še večkrat slišali. Fraza se je krčevito pokrivala s pojmom »anglofil«.

Povezava z Angleži je uspela prek belgijske taboriščne hierarhije, deloma prek francoskih oficirjev. Zamotana pot, vlekla se je od angleškega »vertrauensmana« do Reneja in nazadnje do naju dveh z Nikolajem, polna ovinkov, ki jim je bilo treba preverjati verodostojnost. Tekli so tedni. Pogovori med Belgijcem in Angležem, skrčeni od teh tednov v obliko enominutnega dialoga, bi se bili glasili v tem smislu:

B: v taborišču obstaja dobro organizirana protifašistična ilegala;

A: vemo, ilegala s komunističnim trendom;

B: ob koncu vojne bo treba računati z udarno močjo ilegale;

A: Fallingbostel je v prihodnji angleški okupacijski coni, osvobojeni ujetniki bodo podrejeni predpisom okupacijske uprave;

B: a preden bo vzpostavljena okupacijska oblast? Pomislite na Jugoslovane in

Sovjete, naši zavezniki so.

Anglež si je vzel čas za premislek. Decembra 1944 so Angleži pristali na pogovore z nami, z antifašistično koalicijo taborišča. Mimo pojma »zaveznik« niso mogli.

V internacionalnem partkomiteju pa tudi v našem antifašističnem odboru smo si oddahnili. Pojem »četrti fronta« je postal neaktualen, še preden je čas dozorel za njegovo spočetje. Seveda. Zadnji prizori v osrčju Evrope so se že krojili tudi v odsvitu stikov Tito-Churchill, ni bilo dvoma. Tega dejstva neki angleški podoficir ni mogel mnogo spremeniti.

Obzorje stalaga Fallingbostel se je začelo jasiti, kljub majhnim nepomembnim oblakom. Bližal se je čas – počasi, a zagotovo – veliki čas obračuna. Pod življenje v nacističnem taborišču bomo potegnili črto za seštevke.

Dudvarskemu smo dali nalogo, da s svojimi desetinami izvede preiskavo okrog graditve spomenika »v spomin« neke zmaličene nacije v osrčju Evrope, zgrajenem od odpadkov Jugoslavije.

11. Osvoboditev.

Résistance je opravila prvi prodor k Angležem, k »vertrauensmanu«. Kdo bo s kom razpravljal? Angleški predlog: »Vertrauensmani« med seboj. Résistance: »Vertrauensmani« nimajo nobene izvršne moči, vsa izvršna oblast je v rokah protifašističnih organizmov.

Anglež je pristal na našo režijo pogovorov. Tako smo prišli na pogovore mi: Sovjeti (Nikolaj Pasečnikov), Francozi in Belgijci (Pierre za Résistance obeh nacij), Angleži (seržant-komandant angleškega taborišča) in Jugoslovani (zastopal sem An-

tifašistični komite). Dogovarjanje petih narodov. Trajalo je tri mesece.

Sestajali smo se v prostoru angleškega »Vertrauensmana«. Varnost je bila v rokah Angležev. Nikjer konspirativnih straž, okna na stečaj odprta. Če bi bili postregli še s čajem, bi bil vtis brezskrbnosti popoln.

Z Nikolajem smo pričakovali pogovore o strategiji taborišča, ko bo mimo divjala fronta. Seržantu se je zdelo pomembno le to, kdo bo komandiral taborišču, ko bo nemške uprave konec. Večje raznoterosti in razlik stremljenj od tiste v prostorih angleškega zastopnika nisem ne prej ne pozneje nikoli doživel. Odhajali smo s sestankov kot nepopolnopravni sprte stranke, o sestankih razpravljali v Internacionalnem partkomiteju, v Résistance in Antifašističnem komiteju in si dopovedovali, da moramo – zlasti zdaj – ohranjati predvsem mirno kri. René se ni mogel otresti vtisa, da imajo Angleži brezlično zvezo s svojo komando v Angliji, pot do sklepa je zato za seržanta zapletena in posledica bo zavlačevanje pogovorov.

Brezlična zveza – navsezadnje možno. Arnheimske parašitisti so bili dobro opremljeni z vsem. V gumbih kompasov, svilenih rute z geografskim položajem strateškega področja, skrivni žepi.

Nismo se mogli tudi otresti vtisa, da so Angleži prišli v taborišče, kot da ga poznajo. Do stvari so zavzeli takoj povsem določna stališča. Takoj smo pomislili na mnoge pobege, ki so se – po zaslugi naše ilegale – dostikrat končali v Angliji, od stalaga do Anglije so se vlekla mnoga pota ubežnikov, katerih naša taboriščna ilegala onstran žice ni mogla več nadzorovati.

»Komanda taborišča po ukinitvi nemške uprave« je bila na dnevnem redu ne-

kaj tednov. Vsi so si lastili pravico do popolnega poveljevanja. Angleži zato, ker bo stalag njihovo okupacijsko področje. Francozi zato, ker so v taborišču najdlje in obvladajo z Résistance vse ključne pozicije. Sovjeti zato, ker jih je največ v stalagu pomrlo.

Predlagal sem razdelitev stalaga na nacionalna področja z avtonomnimi upravami. Vsaka zavezniška nacija je dokazala dovolj zrelosti, da lahko komandira sama sebe. Začuda – predlog so sprejeli.

Angleži so mojstrsko izdelali načrt taborišča do podrobnosti in ga razmnožili za nas udeležence dogovarjanja. Začelo se je natezanje za posamezne strateške in nestrateške pozicije v taborišču, za oblast nad njimi. Vsak doseženi sporazum smo natančno registrirali, podpisal dogovor petih nacij stalaga XI B o njegovi upravi. Odnese sem ga v naš bunker. Bilo je potrebno samo počakati, kdaj in kako bodo dovolile razmere, da dogovor realiziramo.

Antifašistični komite in naša narodnoosvobodilna ilegala je prerasla v organizem, ki je deloval z močjo avtomatizmov. Šaban se je nenadoma uprl – »Underwooderice« ni več odnašal v apoteko. Stroj je postal naš »vojni plen«. Dolgo je trajalo, da je »underwood« končno nekdo pogrešal. A bilo je to šele takrat, ko je v zadnjem mesecu vojne dezertiral »oberfeldapotekar«.

Pisalni stroj »underwood«, na katrem je zrasla izpod »peresa« Mirka Tuška naša politična propaganda, smo seveda odnesli s seboj, Mirko ga je jeseni 1945 izročil univerzi v Ljubljani.

Se nadaljuje

Eva Bogme

Na ljubljanskih Zalah smo marca pokopali Evo Bogme. Rojena je bila leta 1920 v Goraždah v Bosni in Hercegovini, kamor so starši emigrirali. Vrnila se je v svojo Zakojico in takoj po razpadu Italije se je vključila v NOG. Jeseni 1943 je bila sprejeta v SKOJ in 1944. leta je odšla v komando mesta za Baško grapo. Bila je odlikovana.

Marija Lenasi

Rodila se je leta 1916 v Ravnah pri Šostanju. Za OF je začela delati leta 1943. Nemci so izvedeli za njeno delo, jo v Celju zaprli in strahotno mučili. Spustili so se donov, toda spet so se vrnili požgali domačijo in Marijo preteptali. Posledice je Marija občutila predvsem na stara leta. Konec februarja smo jo pokopali v Račboru.

Ivan Boh

Februarja smo se na pokopališču Šmarje Sap poslovlili od Ivana Boha. Rodil se je pred 55. leti. Bil je dolgoletni član odbora ZB NOV v Skofljici. Že od začetka NOB so se pri njih doma drževali prvi partizani. Dajali so jim hrano in zavetje. Vsa družina je zaradi tega prestajala hudo okupatorjevo nasilje.

Jože Smolič

Rodil se je 1901. leta v Knežji vasi pri Trebnjem. V NOB se je vključil takoj po okupaciji in je leta 1941 in v začetku leta 1942 deloval z ostalimi aktivisti v takratni davčni upravi v Ljubljani. Pobiral je prispevke za OF in najrazličnejši material za partizane. Ena njegovih najuspešnejših akcij v tem času je bila zaplenba 50 pušk in municije iz hiše, v kateri je delal. Nemci so ga odpeljali v koncentracijsko taborišče, od koder pa se je srečno vrnil po osvoboditvi.

Alojz Žigon

Na pokopališču na Otlici smo se poslovlili od borca Gradnikove brigade in enot 9. korpusa Alojza Žigona, starega 73 let. Za zasluge je bil odlikovan.

Franc Malenšek

Aprila smo se na pokopališču na Blejski Dobravi poslovlili od španskega borca Franca Malenška. S 14 leti se je zaposlil v jeseniški železarni. Kmalu se je uveljavil v revolucionarnem delavskem gibanju. V SKOJ so ga sprejeli, ko je bil star komaj 15 let. Ko se je v Španiji začela državljanska vojna, sta z Jožetom Gregoričem zbrala skupino prostovoljcev za odhod v Španijo. Na madridsko fronto je prišel aprila 1937, od tu pa je bil premeščen še na druge fronte. V boju je bil dvakrat ranjen. Po umiku iz Španije je bil v dveh francoskih koncentracijskih taboriščih. Od leta 1941 do leta 1945 pa je bil v zloglasnem taborišču Buchenwald, iz katerega se je vrnil hudo oslavljen.

Marija Goljuf

Marca smo se na trebanjskem pokopališču poslovlili od zavedne slovenske matere 86-letne Marije Goljufove. Trije sinovi so bili pri partizanih, eden je padel. Tudi Marija je z možem veliko pomagala NOG. Tudi po osvoboditvi je bila zelo delavna, in čeprav je bila bolna in že v letih, je povsod pomagala z delom in nasveti.

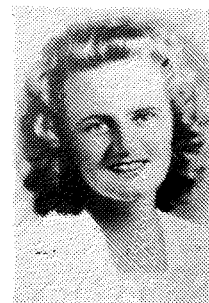
Marija Drole

Aprila smo se na pokopališču v Kobariču poslovlili od znanke aktivistke in obveščevalke Marije Drole, rojene Zgaga. Rodila se je leta 1905 v Hudajužni. Sredi leta 1942 je začela sodelovati v NOB. Bila je prva tajnica OF v domačem kraju, kasneje obveščevalka 9. korpusa, vse dokler ni bila izdana. Maja 1944 so jo domobranci zaprli v tolminski zapor, nato pa taborišči Ravensbrück in Buchenwald. Avgusta 1945 se je vrnila domov bolna in izčrpana. Takoj se je vključila v izgradnjo porušene domovine in v vse družbenopolitične organizacije. Za zasluge je bila dvakrat odlikovana.

Marija Jurjec

Na pokopališču v Smartnem pri Litiji smo marca pokopali požrtvovalno in neustrašno aktivistko ter družbeno delavko. Rojena je bila leta 1899 v Dolu pri Smartnem. V začetku vojne je prevzela težko in odgovorno nalogo obveščevalke in zaščitnice ilegalcev, ki jih je skrivala v svojem bunkerju. Proti koncu vojne je bila izdana in v ljubljanskih zaporih so jo hudo mučili. Tudi po vojni je izredno požrtvovalno sodelovala zlasti v Rdečem križu in med mladino. Obnovljeni mladinski prehodni dom na Vranskem je njeno delo. Pa tudi v Rdečem križu Hrvatske, kjer je nekaj let živel, je aktivno delala.

Pavla Kocjančič

Rodila se je leta 1913 v Zgornjih Gorah. Okupator je vso njeno družino preganjal zaradi napredne usmerjenosti. V letu 1942 so Nemci aretirali vso družino in jih preselili v taborišče v Nemčijo, med njimi tudi Pavlo. Oče se iz izgnanstva ni vrnil, ostali pa so se vrnil oktobra 1945. leta. Pavlo smo marca letos pokopali na gorjanskem pokopališču.

dr. Ladica Ruprecht

Aprila je v Mariboru nenadoma umrla Ladica Ruprechtova, ko še ni dopolnila 70 let življenja. Ladica je med vojno opravljala izredno težke zdravstvene, ki so bile hkrati tudi politične naloge, v ilegali in pretežno pri znanem, žal že pokojnem dr. Božidarju Lavriču v Ljubljani. Po osvoboditvi je delala več kot 30 let v Mariboru. V zadnjih letih je bila zaposlena v dispanzerju za borce NOB. Tovarišica Ladica je bila človek z najplemenitejšimi čustvi in takšna zdravnica, kakršno si želi naš delovni človek. Za svoje delo je dobila visoka družbeno odlikovanja. Četrtega-red zasluge za narod s srebrnimi žarki, ki ji je bilo dodeljeno, ni mogla več sprejeti.

Ciril Kovačič

Konec aprila smo v Spodnji Idriji pokopali Cirila Kovačiča. Rodil se je v Idriji ob Bači leta 1898. V prvi svetovni vojni se je bojeval v Galiciji in postal ruski ujetnik. Fašisti so ga po vojni preganjali in ga zaprli v Trstu. Jeseni 1942 je začel sodelovati v OF v Srednji Kanomli. Bil je poveljnik Narodne zaščite, nato pa je odšel k partizanom. Delal je v delavnicah Goriškega vojnega področja. Po osvoboditvi se je zaposlil v idrijskem rudniku. Za svoje delovanje je bil odlikovan.

Jakob Jereb

Marca smo se na pokopališču na Bukovem pri Cerknem poslovlili od Jakoba Jereba, starega 79 let. Za NOB je delal že jeseni 1943, jeseni 1944 pa je odšel k partizanom.

Evstahij Mavri

Aprila leta 1980 smo se na pokopališču v Vipavi poslovlili od Evstahija Mavrija. Rodil se je leta 1918 v Orehku pri Cerknem. V NOV se je prostovoljno vključil septembra 1943. Najprej je bil v vojaški šoli 26. divizije, potem pa pri 31. diviziji kot obveščevalec. Pomladi 1944 je postal vodja obveščevalne službe Idrijskega vojnega področja. Konec leta 1944 je bil ranjen v hrbenico. Zdravil se je v bolnišnici Franji. Leta 1946 je bil priznan za 100-odstotnega invalida. Za zasluge med NOB je bil dvakrat odlikovan.

Vinko Mlinar

Februarja smo na žirovskem pokopališču pokopali Vinka Mlinarja iz Stare vasi, rojenega leta 1916. Od leta 1944 je bil aktivni udeleženec NOB. Bil je tudi ranjen. Po vojni je sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah v kraju.

Vabila

Krajevni skupnosti Predmeja-Otlica, krajevni organizaciji ZB NOV in družbenopolitične organizacije le-teh prireajo ob 40-letnici vstaje slovenskega ljudstva srečanje borcev in aktivistov NOB, občanov in mladine, ki bo dne 22. julija 1981, ob 10 uri na Predmeji ob grobišču 367 neznanih borcev in aktivistov NOB.

Tega dne bo dokončano tudi dopolnilno urejanje grobišča neznanih borcev, hkrati pa bodo odkrili spominsko obeležje giblivi bolnišnici 30. divizije NOVJ. Slavnostni govornik bo tovariš Rudi Kodrič-Branko, nekdanji član staba 9. korpusa in komandant 30. divizije NOVJ.

Udeležbo na srečanju, z zastavami enot in s polaganjem vencev na grobišče, so že prijavile delegacije skupnosti borcev enot 30. divizije in Gradnikove brigade, ki ob tej priložnosti vabijo svoje člane pa tudi borce drugih enot 9. korpusa, da se prireditve udeležijo v čim večjem številu.

Prireditelji srečanja vabijo na Predmejo vse borce in aktiviste NOB (zlasti tiste, ki so se bojevali ali delovali na tem območju), občane, mladino in pripadnike enot JLA in TO.

KS Predmeja-Otlica

★

Dne 15. avgusta 1981, na dan obmejnih enot JLA, bo na Ajševici pri Novi Gorici zbor skupnosti borcev 2. brigade VDV. Na njem bomo razpravljali in sprejeli Pravilnik o organizaciji in nalogah skupnosti borcev brigade.

Začetek zbora bo ob 9. uri

Ob 11. uri, po zboru skupnosti, bomo poimenovali tamkajšnje vojašnice po Slavku Furlanu-Dušanu, vojnem komandantu brigade. Slavnostni govornik bo generalpodpolkovnik Branko Jerkič.

Sledilo bo tovarniško srečanje. Vabljeni! Borci brigade! Ne zamudite na zbor skupnosti! Posebnih vabil za vas ne bo.

Za pripravljalni odbor
tajnik brigadnega odbora
Kamil Brešan-Bojan

★

V nedeljo, 26. julija 1981, bo ob 11. uri partizansko zborovanje z odkritjem spominske plošče 78 padlim borcem in borkam 3. prekomorske brigade v Klani (občina Reka).

Slavnostna govornika bosta Stane Bobnar, narodni heroj in španski borec (ki bo tudi odkril spominsko ploščo), in predstavnik družbenopolitičnih organizacij občine Reka.

Vabimo vse nekdanje borce in borce 3. prekomorske brigade, 1. tankovske brigade, artilerijske brigade 4. armade in še zlasti svoje padlih borcev in bork kakor tudi vse ostale občane, da se udeležijo zborovanja v Klani.

Vse, ki bi se radi udeležili zborovanja prosimo, da se do 20. julija prijavijo na sedežih občinskih odborov ZB NOV na Primorskem zaradi organiziranja avtobusnega prevoza.

Pripravljalni odbor

★

Družbenopolitične organizacije in krajevna skupnost Borjana-Podbela vabijo na slavnostno odkritje spomenika padlim borcem iz vasi Podbela. Odkritje bo v nedeljo, 19. julija 1981, ob 15. uri v Podbeli.

DPO in KS
Borjana-Podbela

★

V sredo, 22. julija 1981, bo ob 11. uri v Zabukovju pri Trebelnem proslava, na kateri bodo Mokronoški partizanski četi podelili domicilno listino občine Trebnje in ji odkrili spominsko obeležje. Slavnostni govornik bo Franta Komelj, udeleženec Mokronoške partizanske čete.

Na proslavo vabimo vse borce NOV, zlasti pa tiste, ki so se med NOB bojevali na območju občine Trebnje, mladino in ostale občane.

Občinski odbor ZB Trebnje
in pripravljali odbor

★

Krajevno združenje borcev NOV Senovo vabi na proslavo dneva vstaje. Proslava bo 22. julija 1981 v partizanskih Ložah pod Bohorjem. Zazela se bo ob 10. uri.

Slavnostni govornik bo Zoran Soln, organizacijski sekretar RO SZDL. V kulturnem programu bodo sodelovali: Delavski pihalni orkester Svoboda Senovo, oktet Senovo-Brestanica in recitatorji osnovne šole 14. divizije Senovo. Po proslavi bo tovariško srečanje!

ZB NOV Senovo

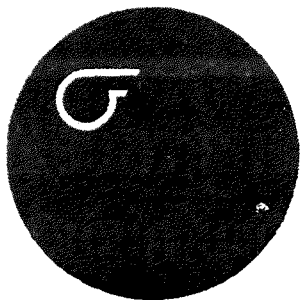
Obvestilo

Zbirke Loškega muzeja v Škofji Loki so odprte vsak dan razen ponedeljka in sicer: torek, sredo, četrtek, petek od 10. do 17. ure, sobota, nedelja in prazniki od 9. do 17. ure.

Glede vodstva za večje skupine po zbirkah muzeja kličite na upravo muzeja na številko: (064) 62-261 ali 62-262 vsak dan od 7. do 15. ure.

Ogledate si lahko zgodovinsko, kulturno-zgodovinsko, etnološko, prirodoslovno zbirko, zbirko NOB, zbirko poslikane meščanske keramike 16. in 18. stoletja, zbirko Šubicev.

Loški muzej Škofja Loka

DO TEOL – LJUBLJANA

TOVARNA POMOŽNIH SREDSTEV IN SINTETSKIH PRALNIH SUROVIN
– Brzjav: TEOL LJUBLJANA – Žiro račun 50103-601-15031 – Uprava:
Zaloška 54 – 61001 poštni predal 299-VI – Telefoni: n. c. (061) 44-162,
direktor 41-728, šef tehnološko-investicijske službe 41-979, šef
splošne kadrovske službe 41-357, šef razvojno-raziskovalne službe n.
c. 44-162 – Tovarniška 48, n. c. 41-304, šef nabavne službe 41-288, šef
prodajne službe 41-321, šef finančne službe 41-528, šef plansko-
analitiške službe 41-304, Telex: 31-324

TEOL – LJUBLJANA, Zaloška 54

proizvaja:

- tekstilna pomožna sredstva
- usnjarska pomožna sredstva
- surovine za detergente in šampone
- sredstva za hlajenje pri obdelavi kovin
- lepilo za čevljarsko industrijo
- etoksilirane proizvode

DOM-EXIM

61000 LJUBLJANA, Mestni trg 24
JUGOSLAVIJA

PROIZVODNO IN TRGOVSKO
PODJETJE ZA DOMAČO IN
UMETNO OBRT
DOM
NOTRANJA IN ZUNANJA
TRGOVINA

emona hoteli ljubljana

toza **terme čatež** čatež ob savi
tel. (068) 61-010, 61-011

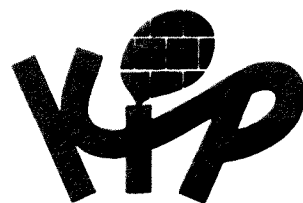
TERME ČATEŽ v Čatežu ob Savi vas prikažejo
ZDRAVLJENJE, KOPANJE, POČITEK in RAZVEDRILO

TO-MO-DI

TOPLI MONTAŽNI DIMNIK
Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO
OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 13
Tel. 22-113, 20-641
Telex 31420 YU KIP
Tekoči račun 50103-601-23238

TAPO

LJUBLJANA

poizvodnja pohištva
in opreme ljubljana,
celovška 317

commerce

ljubljana, jugoslavija

61109 Ljubljana, Einspielerjeva 6; p. p. 98; tel.: (061) 322-241; tlix: 31-283

ZASTOPSTVA
IZVOZ-UVOZ
SERVISI
KONSIGNACIJE
PROIZVODNJA

ZASTOPAMO TUJE PROIZVAJALCE
strojev: prehrambne, gradbene, kovinsko-obdelovalne, ke-
mične, farmacevtske ind., strojev za predelavo plastičnih mas
in tekstilnih strojev;
opremo: birotehnične, bančniške, ter za zaščito okolja;
tekstilnih surovin, plastičnih mas, kemikalij in zaščitnih sred-
stev za rastline.
PROIZVAJAMO IN KONFEKCIONIRAMO
pogonska jermena in transportne trakove.

Vsak četrtek tednik »TV-15«

Naročam tednik »TV 15« za najmanj eno leto

Ime in priimek

Ulica, hišna št.

Kraj

Pošta

podpis

SPOMINI NA PREDVOJNE KOMUNISTE

Andrej Kumar (1893–1969), s partizanskim imenom »Stric Marko«, se je rodil v Kojškem (Goriška Brda). Med prvo svetovno vojno je bil ujet na romunski fronti kot avstrijski vojak, od tod je odšel v Rusijo, ki jo je po čudovitih doživetjih preprostoval, objadral Azijo in se v Franciji izvežbal za pilota. Nato je odšel kot francoski razvaljan in vojak na solunsko fronto. Po vojni je doma organiziral delavce, vodil več stavk in že leta 1921 postal član KP Italije. Udeležil se je njenega ustavnega kongresa v Livornu. Zato je moral emigrirati, najprej v Argentino, kjer je ostal kakih pet let, vodil delavske sindikate in štrajke in se vrnil spet v Goriška Brda. A samo za kratek čas, ker ga je preganjal fašizem, zato je moral leta 1928 emigrirati v Jugoslavijo. Nastanil se je na Ježici in ustanovil prvo partijsko celico. V njegovi hiši je bila prva ilegalna partijska tiskarna, ki je tiskala brošure in letake ter jih razpošiljala po vsej Sloveniji. S svojimi sodelavci na Posavju je vodil komunistično gibanje pred vojno, bil večkrat zaprt, in že leta 1934 se je sešel s Titom in bil soorganiziran v OF na Ježici. Po fašistični okupaciji 1941. leta je bil vojaški referent pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije, od 1942 je organiziral OF v Brdih in postal član PK KP Slovenije za Slovensko primorje. Po osvoboditvi je bil član revizijske komisije CK ZKS. Malo pred smrtjo je pripovedoval svoje spomine, katerih kratke izvlečke priobčujemo.

Simon Lenarčič

4

Stric Marko

Tako je študenta Borisa Ziherla kmalu predstavila tudi meni in od tedaj smo skupaj delali; prinesel je sveže ideje med nas, ki smo bili do takrat brez prave povezave. Prav tedaj je – novembra 1930 – prišel iz zapora med nas Boris Kidrič, in pod njegovim vodstvom so se začele obnavljati partijske in sbojevske organizacije. Tako smo imeli vse tesnejše stike s študentovsko komunistično organizacijo. Ziherl je pisal v Književnost in Sodobnost o kulturnih in nacionalnih vprašanjih z vidika revolucionarnega razvoja, dokler ga niso zaradi širjenja komunističnih idej zaprli in je od leta 1933 do 1937 preživel v zaporih v Sremski Mitrovici.

Sestanke pri »Urškinih« smo največkrat odeli v plašč kake druge dejavnosti, da bi tako prikrili oblastem pravo bistvo našega dela. Tako smo leta 1932 v Zatlerjevi hiši ustanovili krožek »Planinskega društva« in pod tem imenom organizirali prenekateri izlet, ki so se ga udeležili tudi študentje marksističnega krožka; seveda so slednji – zaradi konspiracije – »slučajno« prišli zraven in se pridružili izletnikom. Pri tem je bila posebno delavna Urška; rada je hodila v naravo, na izlete ob sobotah popoldne in nedeljah, ko je bila prosta in je sama dala pobudo, da smo hodili na Šmarno goro, Katarino, Veliko planino, Limbarsko goro, v Županovo jamo in še kam. Taki izleti so bili že leta 1929 priljubljena oblika našega političnega dela.

V Zatlerjevi hiši, kjer nam je šla vsa družina, posebno pa Urškina mama zelo na roko, smo organizirali tudi tečaj nemškega jezika, ki ga je vodil študent iz Male vasi Simon Lenarčič in se ga je udeleževal precej mladih ljudi vseh prepričani. Po tečaju smo imeli komunisti svoj sestanek, ki je koristil predvsem mlajšim. Žal je liberalni politik in vodja Sokola na Ježici nadučitelj A. Germek tečaj prijavil oblastem, čes da na tečaju vzgajajo mladino v avstrijsko-klerikalnem duhu! Sicer strel v prazno – a tečaj smo morali opustiti, ker so študentu, ki se je izgovarjal, da je bila to njegova »instrukcija«, prepovedali nadaljnje poučevanje.

Urška se je mnogo družila tudi s člani Svobode in obiskovala predstave, ki jih je prirejal Delavski oder v Ljubljani. Tolstojeva drama Vstajenje, ki so jo prav tam uprizorili, je napravila nanjo globok vtis in jo še bolj utrdila v njenem političnem delu, ki se mu je predajala z vso značilno vneto in zagnanostjo. Pri Zatlerjevih se je večkrat mudil in tam stanoval kot illegalec Miha Marinko-Polde, sekretar pokrajinskega komiteja KPJ, in smo dobivali navodila in ideje tako rekoč iz prve roke.

Ivan Tomc

Ves čas je bil z nami moj sosed in prvi politični somišljenik na Ježici Ivan Tomc. O njem sem že povedal, da je bil delavec v tobačni tovarni in to menda že od leta 1922, ko je bil spomin na komaj ukinjeno komunistično partijo Jugoslavije še svež in so bili v tovarni poleg Krekovih krščanskih socialistov tudi že prpričani komunisti, ki so legalno že delali v sindikatu. Področje Tomčevega dela je bila tedaj, poleg Ježice, tobačna tovarna, saj je takrat zaposlovala precej delavcev iz mesta in okolice. Ko so se zvečer odprla vrata tobačne tovarne, se je izpred nje razvil v vse smeri kar veličasten sprevod »cigararc« (ženske so prevladoval v zaposlitvi), ki se jih dobro spominjam v drevoredu bujnih in košatih lip na sedanji Titovi cesti proti Ježici, saj od tu so največ prihajale v tovarno.

Poleg mene je na Tomca odločilno vplival njegov tovariš pri delu, znani politični delavec Franc Černe-Klemen; ta je bil član partije že leta 1927 in je bil v tovarni zelo aktiven, tudi on je bil povezan s študentovsko komunistično organizacijo (Boris Ziherl). Med vojno je bil med glavnimi aktivisti na Dolenjskem, po osvoboditvi pa sekretar okrožnega komiteja KPS Novo mesto in član predsedstva republiškega sveta sindikatov Slovenije. V sindikatu in podobna legalna delavska društva je komunistična stranka pogosto pošiljala svoje člane, da so lahko javno nastopali in zagovarjali pravice delavcev. Tako je bilo tudi v tobačni tovarni. Meni je bilo znan znanstvo s Tomcem še posebno dragoceno. Prek njega in Černeta sem dobil zvezo z mestnim komitejem, kar nam je bilo na Ježici v veliko oporo. Saj sta nas Boris Ziherl in Zdenka Kidričeva naučila, kako ravnati s ciklostilno tehniko; bili smo tudi boljše informirani, kaj se dogaja doma in v svetu.

Tomc je bil sprejet v partijo na Ježici leta 1931. Za njegovo delo je oblast kmalu izvedela. Ko so imeli komunisti 10. decembra 1933 v njegovi hiši pokrajinsko konferenco in so prišli tja vsi sekretarji celic, vodil pa jo je sekretar pokrajinskega komiteja Miha Marinko-Polde, tadaj menda edini poklicni komunist-illegalec, je oblast morala vedeti za sestanek že prej, saj je na sestanek poslala svojega zaupnika. To je bil Silvo Kraljič, ki je bil tudi sekretar partijske celice v Šiški, a je delal za policijo in tudi tedaj točno poročal o poteku konferencie. Na konferenci se je Kraljič predstavljal kot predan komunist, saj je bilo to čisto lahko, ko se pa udeleženci pogosto zaradi konspiracije nismo niti med seboj poznali; to je bil čas najgloblje ilegalnosti, sestanki so bili večinoma zunaj mesta, udeleženci so se razpoznavali le po geslih. Na konferenci je bilo navzočih kakih 30 ljudi. Tomca in nekaj drugih, ki jih je poznal, je Kraljič ovadil in so jih takoj zaprli. Proti njim je bil kmalu nato proces na sodišču v Ljubljani. Na srečo je bila Tomčeva družina že prej obveščena, preden je policija začela s hišno preiskavo. Pa tudi sicer je bil Tomc zelo previden in ja skrbno odstranil vse, kar bi ga utegnilo kompromitirati pradž policijo. To pot je njegov pastorek Nace pravočasno uničil ali poskril vse zapiske in propagandni material spravil na varno; tako policija ni našla nič obremenilnega. Tomc je pri zaslišanju vse tožbe zanikal, čes da so prišli k njemu le znanci esperantskega društva, od katerih je poznal le enega po imenu.

Obtožnica je Tomcu očitala tudi, da se je že prej udeležil nekega sestanka komunistov v železniškem podvozu blizu vojaškega vežbališča v Mostah (6. oktobra 1933), in sicer kot član mestnega komiteja.

Se nadaljuje

Kritično o mladinskih delovnih akcijah

Zanimivo razmišljanje brigadirja iz MDB Matija Gubec z mladinske delovne akcije Slovenske Gorice

Brigadirji prve izmene MDA so že zapustili delovišča in na njih sadove svojega dela; ne dokončne, toda delo teče naprej, mlade roke naslednjih izmen bodo gradile dalje brez razlik med njimi. Dosedanje številke veliko povedo: metri izkopanih kanalov se daljšajo v kilometre, ari očiščenih pašnikov v hektare, več se število efektivnih ur, raste pa tudi tovarstvo med brigadirji, ki jih združujeta delo in prosti čas.

Vse v redu in prav, kritično oko pa opazuje tudi pomankljivosti v zvezi s pripravljenostjo mladinskih delovnih brigad, ki so se udeležile prve izmene MDA, in pripravljenostjo brigadirskih naselij. O tem so spregovorili na seji centra za mladinske delovne akcije pri predsedstvu republiške konference ZSMS. Ugotovili so, da so letošnje priprave potekale nekoliko prepočasi in da so bile pri dogovarjanju in oblikovanju družbenega dogovora o MDA za obdobje 1981–1985 ter samoupravnega sporazuma o MDA za leto 1981 težave, ki jih je bilo potrebno ustrezno rešiti.

Poleg tega, da so zagotovili materialna sredstva za potek MDA, je bilo nekaj sredstev vloženih v izboljšavo brigadirskih naselij. Tako poteka letošnja MDA Suha krajina v novem naselju, izboljšave pa so še na MDA Brkini, kjer je prenovljen brigadirski dom, na MDA Istra pa imajo nove prostore za interesne dejavnosti.

Predsedstvo RK ZSMS je predlagalo tudi pripravljenost delovišč. Ugotovil so, da v nekaterih občinah, kjer potekajo MDA, še vedno ne pripravijo realnega načrta del, takih, ki naj bi jih izvajali med akcijo. Marsikje sicer načrtujejo, vendar se pokaže, da za uresničevanje načrtovanega bodisi ni zagotovljene dokumentacije ali pa ni investicijskih sredstev.

Tudi o interesnih dejavnostih je tekla beseda, saj bi jim moral biti namenjen na MDA velik del pozornosti, in tudi je; le nekaj moti: to, da brigadirji premalo lahko sami vplivajo na program interesnih dejavnosti v samih pripravah mladinskih delovnih akcij. Skupščine MDA so bile letos sklicane precej pozno, in to je povzročilo premajhno informiranost mladinskih delovnih brigad o akciji, na katero prihajajo. Brigadirji pa so lahko svoje pripombe na programe interesnih dejavnosti dali šele na akciji.

»Se vedno ugotavljamo, da mladinske delovne brigade niso pripravljene tako, kot si želimo. Posebno se to odraža v MDB, ki so sestavljene iz brigadirjev iz pobratenih mest, saj se brigadirji prvič srečajo tik pred odhodom na

Zanimivo razmišljanje brigadirja iz MDB Matija Gubec z mladinske delovne akcije Slovenske gorice

Mlada generacija Slovenije želi s prostovoljnim delom neposredno prispevati h krepitvi materialne osnove samoupravljanja. Govorimo o šoli samoupravljanja, o obnavljanju tradicij NOB in MDA takoj po vojni. Govorimo o bratstvu in enotnosti, razširitvi socialistične zavesti, o vsestranskem izobraževanju in delovanju v interesnih dejavnostih mladinske brigadirje. Govori se še o marsičem, toda, ali so to res vzroki, zaradi katerih prihajajo mladinci na MDA?

Zaupam mladincem in verjamem, da so to vzroki, zaradi katerih se udeležujemo MDA, vendar so tudi taki, pri katerih bi lahko dvomili o njihovi zavesti, o njihovem odnosu do MDA. To so ponavadi tisti, ki so bili »prisiljeni« oditi v MDA (praksa), veliko pa je tudi takih, ki jih žene v brigado le sla po uspehu, priznanjih, udarniških značkah – predvsem zaničujem te zadnje. To so pusti, prazni ljudje, ki vidijo le sebe. Zaman od njih pričakujemo bratstvo in enotnost, prijateljstvo – ti pogosto ustvarjajo v brigadi grupiranje, predvsem pa razbijajo in uničujejo skupno delo, odnose med brigadirji. Vse to le zaradi kosa železa, zaradi lastnih koristi. Za take v brigadi ne bi smelo biti prostora, a ozirom se okoli sebe in videli bomo kar nekaj takih »tipov«. Čas je že, da se takim brigadirjem skupno upremo, spremenimo njihovo mišljenje, njihovo zavest, njihove cilje.

Če nam to ne uspe (to nam mora uspeti), kam bo taka mladina pripeljala samoupravno neodvisno Titovo Jugoslavijo?

Spomnimo se na zamisel o mešanju brigad, da bi se brigadirji vseh brigad prve izmene ZMDA Slovenske gorice pomešali med seboj, širili prijateljstvo, enotnost, bratstvo. Takoj so se posamezniki javili, prepričevali

MDA. Zato se sekretariati MDA srečujejo v prvih dneh izmene s problemi, ki jih ob dobri pripravi MDB ne bi bilo, »so sklenili svoje ugotovitve na seji centra za MDA pri predsedstvu RK ZSMS.

Živa Drole

ostale, da bo to škodilo uspehu brigade na trasi, in da taka oblika sodelovanja ne more biti uspešna. Namesto da bi se pobratili in združili moči v nove delovne uspehe, naj bi to pobratenje rodilo skupine posameznih brigad, ki bi poskušale druga drugi škodovati in uničevati bratstvo in enotnost.

Jure Velikonja

KOMENTAR

Popolnoma prav je, da je brigadir Jure opozoril na take možnosti izmalichenja mladinskih delovnih brigad, ki bi škodilo liku vzornega brigadirja. Take pojave je treba v kali zatreti, da ne bi preplavili namena in pomena mladinskega prostovoljnega dela in sploh brigadirskega življenja. Pogovori z brigadirji dokazujejo, da množica vendar koraka v pravo smer in ne bo dovolila peščici, da bi s svojimi željami po ugledu ali samo z značkarstvom zbiralstvom vplivala na vse ostale.

»Niso odstotki najpomembnejša stvar na akciji,« je prišel glas z MDA Suha krajina. »Nič ne prišel sem samo iz ljubezni do dela, pa tudi ne samo zaradi zabave. Cela vrsta stvari je v brigadirskem naselju v Zužemberku, ki nas zanimajo in privabljajo. Nekateri se odločajo za radioamatersko ali foto sekcijo, drugi obiskujejo tečaj cestnoprometnih predpisov in prve pomoči, tretji se najdejo v športu, kjer je sodelovanje z domačini postalo že sestavni del vsakdanjika, poteka tudi politična šola itd.«

Tako, eno z drugim daje celotno podobo MDA, podobno, ki je obenem izhodišče za vsak naslednji dan in naslednjo izmeno, podobo, ki uči organizatorje in brigadirje, ki ni statična, ampak v neprestani izgradnji.

Živa

VIDA PETELINC,
članica Odreda bizeljskih goric

»Sredi hudih dni smo bili vedno najmočnejši!«

Vodilo Janka Sekirnika-Simona – sta odkritost in poštenost

Ko sva se z Jankom Sekirnikom-Simonom v enajstem nadstropju Iskrine stolpnice na Trgu revolucije, kjer so delavci vneto pripravljali ploščad za spomenik velikanu naše revolucije, Edvardu Kardelju, dogovarjala za pogovor, ki naj bi predstavil vsaj delček njegovega bogatega življenja, je bil neizprosno, nepremakljiv. Spregovoriva raje o problemih današnjega časa, ki tarejo naše ljudi, je predlagal, o težavah, ki jih ta hip ni tako malo.

Janko Sekirnik-Simon je iz generacije, to rad poudari, ki je bila najbolj množično udeležena v narodnoosvobodilnem boju.

»Res pa je, da smo danes že silno razredčeni, ne pa tudi nedelavni. Večina je sicer res že v pokoju (sam še vedno dela), so pa tako ali drugače vključeni v družbenopolitično dogajanje. Mislim, da to velja skorajda za vse borce.«

Pogleda nazaj nas ne more biti sram, še več, odkrito smo lahko ponosni na prehojeno pot, ocenjuje dogajanja v teh štiridesetih letih Janko Sekirnik in meni, da smo od vstaje pa do danes uresnili misli in ideale naših prednikov, naših mož. Ustvarili smo socialistično družbo, kjer je človek razbremenjen teže preteklosti, kakršnih koli vezi, ki bi otesnjevale družbo, kjer je človek svoboden in kjer lahko soodloča pri vseh najpomembnejših odločitvah. Dandanes se lahko pohvalimo, da smo dvajsetkrat razvitejši od stare Jugoslavije. Prehojena pot ni bila lahka in ne brez težav in žrtev. Njegova generacija je, kor pravi, prešla skozi mnoge ovinke, čestokrat zelo ostre.

»Povojna graditev našega porušenega gospodarstva in pridobitev gigantov, kot so Velenje in mnoga druga mesta, lepo število gospodarskih objektov, na katere bi bil ponosen vsak narod, nekaj tisoč kilometrov železniških prog in cest, tudi to je delo neštetihih borcev. To niso le spomeniki posameznikom, pač pa temelji tistega novega, s čimer se danes ponašamo, plodovi odrekanja našega delovnega človeka.«

Za Janka Sekirnika pa je prehojena pot pomembna še zaradi nečesa drugega.

Doživeli in preživeli smo hude preizkušnje

Marsikaj je bilo, razmišlja sogovornik, kar je neredko skušalo ogroziti tudi naš fizični obstoj, da o notranjih težavah ne govorimo. Bili so obračuni z birokrat-

sko centralističnimi poizkusi spremembe naše družbe, obračuni z nacionalističnimi in šovinističnimi evforijami, obdobja, ko se je vsakdo zavedal, da brez njegovega deleža ne bo šlo.

Danes, ko je vse to za nami, lahko s ponosom vsak borec slavi štiridesetletnico začetka naše revolucije, dogajanja, ki še traja in se nepretrgano dopolnjuje.

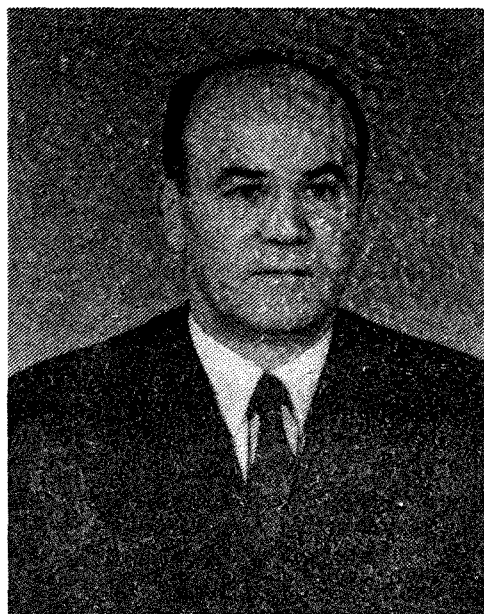
»Ko je šlo v preteklosti za različna protislovja in ovire našega razvoja, smo bili vedno najmočnejši takrat, ko smo kritično in nepopustljivo opravili z vsakim, ki je poizkusil ovirati našo samostojnost in pridobitve revolucije. V nedavnem govoru Janeza Vipotnika je bilo poudarjeno, da štiridesetletnica, ki jo slavimo, ne pomeni, da želimo čestitati samim sebi, marveč predvsem mladim generacijam spet povedati, kaj je prinesel izredni napor ljudi, ki so brezmejno verovali v pravico in srečo človeka. Moramo jim povedati še več. Zdaj jim moramo povedati, da smo tudi mi zaskrbljeni nad vsem, kar se dogaja v naši družbi. Da nam ni vseeno, kaj počno na Kosovu, da smo zaskrbljeni nad negativnimi pojavi v gospodarstvu. Povsem razumljivo je, da je bilo kosovsko dogajanje za našega delovnega človeka vznemirljivo in da se z vso pravico vprašuje, kakšne bodo posledice, kdo bo odgovarjal, na primer, za to, da v kosovskih šolskih knjigah ni bilo Titove slike in podobno. Zanima ga tudi, ali bo za vse to mogoče nosil kdo odgovornost iz zveznih organov. Prepričan sem, da je v federaciji vsaj dvajset institucij, ki bi vsaj nekaj morale vedeti o dogajanjih na Kosovu, pa niso nič ukrenile...«

Začrtanih nalog ne izpolnjujemo

Vzroki za sedanja neugodna gospodarska gibanja so znani, je nadaljeval Janko Sekirnik. Začrtanih nalog, od česar je odvisna naša učinkovitost, in gospodarskih ciljev, predvidenih za letos, nismo izpolnili, vsaj v celoti ne, zlasti ne tistih ključnih, ki vodijo k stabilizaciji, izgubili smo orientacijo in dopustili divjanje cen – ni odveč ugotoviti, da smo prišli do takšnih neskladij, ki nam onemogočajo, da se še naprej obnašamo in živimo kot doslej. Čemu smo zabredli v takšne težave? Kaj storiti, da bodo gospodarski tokovi v skladu z načrtom, sprejeto politiko? V nedavnih sklepih predsedstva SFRJ je med drugim poudarjena odgovornost do dela, ravnanja na vseh ravneh, od funkcionarjev v federaciji do delavcev za stroji. Znano je, da so doslej, kot poudarja Janko Sekirnik, »le v izjemnih primerih samo nekateri moralno odgovarjali za zgrešeno investicijo in neizpolnjevanje dolžnosti na

delovnem mestu, da ne govorimo o odgovornosti tistih, ki so ali sploh niso omogočili učinkovitosti našemu delovnemu človeku. Če se ne motim, gre tudi za odgovornost anonimnežev v tej družbi, pa delegatov, družbenopolitičnih organizacij v celoti, upravnih struktur, vodij delovnih organizacij in drugih...«

Nekaj novega raste iz teh težkih razmer, ugotavlja Sekirnik, gre za strogo razlikovanje med tistimi, ki so za gospodarsko in s tem tudi družbeno stabilizacijo, in onimi, ki so proti. Vsak borec – in ni jih malo, ki so še vedno na pomembnih vodilnih in odgovornih položajih v tej družbi – bi moral javno dvig-

niti glas in grajati razmere, ki niso čiste: neekonomska vlaganja, podvojitve proizvodnih zmogljivosti in podobno. Človek se vprašuje, zanima umirjenega sogovornika, zakaj gospodarske zbornice in banke vse to dovoljujejo, kjer je učinkovitost tistih, ki bi morali imeti v rokah škarje in podobne stvari prističi, zakaj ni več medrepubliških in medregionalnih političnih dogovorov, če se že, denimo, proizvajalci sami ne morejo dogovoriti?

Dolžni smo odločno podpreti temeljno opredelitev

»Borci smo dolžni odločno podpreti temeljno opredelitev naše družbe, tiste smernice, ki širijo in krepijo samoupravljanje in samoupravne pravice delovnega človeka nasploh. Hkrati pa smo se dolžni odločno upreti vsem tistim posameznikom, ki jim samoupravljanje pomeni le ščit za njihovo nedoraslost, neučinkovitost pa tudi neznanje. Javno

moramo povedati, kaj je prav, kaj ni. Dovolj je bilo zapiranja v tozdovske ograde pod okriljem pravic, izhajajočih iz naše samoupravne zakonodaje. Seveda je prav, da je humana, morebiti pa za nekatere neodgovorne le preveč demokratična, saj sedaj skoraj ni moč storiti nič prisilnega. Odstraniti bi bilo treba tiste, ki zavirajo napore.«

Ko je govoril o vključevanju borcev v družbenopolitično življenje, je Janko Sekirnik dejal, da je v naši družbi dovolj praznega prostora, tudi za tiste borce, ki se mogoče čutijo odrinjene ali družbeno nekoristne. Najbrž je tudi res, da so tu in tam tudi odrinjeni. In zakaj jim to ne omogočijo družbenopolitične organizacije, se vprašuje. Dovoliti jim je treba, da sklenejo svojo življenjsko pot tako častno, kot je bilo častno živeti v Titovi dobi. Borci so hvaležni družbi za njeno skrb. Hvaležni za Strunjan, za socialno varnost, hvaležni za vse. Če nekdo zahteva socialno varnost, kakršna pritiče človeku, ki živi v svobodni družbi, ne zahteva nič nemogočega. Tudi povsem razumljivo je, da zahtevajo popolno ali vsaj večjo prisotnost v javnem življenju.

»Dogaja se, da so borci preslabo obveščeni ali pa prepozno. Tudi pri Kosovu je bilo tako. Ne gre za podcenjevanje teh dogodkov, vendar pa tudi ne za prece-njevanje.

Tendenciozne informacije

Zaradi preskromnega informiranja so se med borci pa seveda tudi med občani nasploh razširile različne tendenciozne informacije, često tudi laži in ne nazadnje sovražne parole, ki jim tudi nekdanji bojevniki neredko nasadejo.«

Janko Sekirnik-Simon še vedno dan za dnem, jutro za jutrom prihaja na delovno mesto v Iskrino velikanko na Trgu revolucije in le malo prostega časa mu je na voljo. Temu se pravi razpetost, razbitost, v družbi, ki zahteva celega, ustvarjalno močnega in živahnega človeka, razbitost in vkoreninjenost v tisoč poric nenehnega spreminjajočega se utripa. Očitno je, da se je Janko Sekirnik takšnemu življenju zavezal tisti hip, ko je bil rojen, v okolju, ki je že od nekdaj nasilo pečat delavske miselnosti, revolucionarnega vzgiba, v Rogaški Slatini, v okolju torej, ki je v tistih težkih razmerah kovalo človeka. »Glažarska« Rogaška Slatina je to znala, pregnetla je marsikoga, tudi Borisa Kidriča. S to dediščino živi tudi Janko Sekirnik.

Milenko Strašek

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ZIVA DROLE – TV-15 za mladino; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektor-redaktor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: SINE KOVIČ ml.; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprava: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 320-486

Uprava in naročniški oddelk: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana

Letna naročnina 300 din, za inozemstvo 340 din, posamezna številka v prosti prodaji 6 din

Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov

Korektura in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35